

OPINNÄYTETYÖ

Työpajatoiminnan opinnollistamisen mahdollisuudet starttivalmennuksessa Tukeva-säätiöllä

Emilia Koskelo

Yhteisöpedagogi (AMK)

Järjestö- ja nuorisotyö

(210 op)

9/2021

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu

Koulutuksen nimi: Yhteisöpedagogi (AMK) Järjestö- ja nuorisotyö

Tekijä: Emilia Koskelo

Opinnäytetyön nimi: Työpajatoiminnan opinnollistamisen mahdollisuudet starttivalmennuksessa Tukeva-säätiöllä

Sivumäärä: 41 ja 5 liitesivua

Työn ohjaajat: Jari Klemola ja Kristiina Vesama

Työn tilaaja: Tukeva-säätiö

Työpajatoiminta on yhteisöllistä valmennusta, jonka tavoitteena on vahvistaa asiakkaan hyvinvointia, kasvattaa ja tunnistaa hänen osaamistaan, sekä tukea häntä kohti opiskelua ja työelämää. Starttivalmennus on matalimman kynnyksen työpajatoimintaa, joka keskittyy etenkin arjenhallinnan ja sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamiseen.

Opinnäytetyöni tarve oli levittää työpajatoiminnan opinnollistamisen mahdollisuudet ja hyödyt myös Tukevan nuorten starttipajalle, kun muilla työvaltaisilla työpajoilla Tukevalla opinnollistamista oli jo suoritettu ammatillisten perustutkintojen osien kohdalla.

Opinnäytetyön tavoite oli synnyttää nuorten starttipajan yksilövalmentajille, valmentautujille sekä paikalliselle koulutuksen järjestäjälle helposti käytännössä toteutettava malli Tukevan starttipajan työpajatoiminnan opinnollistamiseen, sekä tuottaa tarvittava materiaali osaamisen tunnistamiseen, vertaamiseen ja dokumentointiin.

Keräsin tietoa työpajatoiminnan opinnollistamisen prosessista perehtymällä tietopohjaan, suorittamalla asiantuntijahaastattelun prosessin läpi vieneelle ammattilaiselle, sekä tekemällä kaksi ryhmähaastattelua starttipajan yksilövalmentajille.

Opinnäytetyöni konkreettisia tuotoksia olivat oppimisympäristön tunnistaminen ja siitä kirjoitettu raportti, sekä yksilöity taulukkopohja osaamisen tunnistamiseen. Nämä mahdollistavat jatkuvan osaamistodistusvalmiuden Tukevan starttipajalle. Olennainen asia oli käynnistää myös opinnollistamiseen liittyvä yhteistyö paikallisen koulutuksen järjestäjän kanssa.

Työpajatoiminta, opinnollistaminen, starttivalmennus, ammatillinen koulutus, oppilaitosyhteistyö

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Degree Programme in NGO and Youth Work, Bachelor's Degree

Author: Emilia Koskelo
Title: Development of pedagogisation process in Tukeva's youth workshop
Number of Pages: 41 and 5 attachment pages
Supervisors: Jari Klemola and Kristiina Vesama
Commissioned by: Tukeva-säätiö

Workshop activity is communal coaching to strengthen participants' well-being, grow competency, and give support towards education and employment. Tukeva's (Tukeva foundation) youth workshop provides functional coaching for young people, it is particularly focused on strengthening everyday life management and social capabilities.

The aim of the thesis was to bring the possibilities of pedagogisation into operation on the youth workshop while Tukeva's other workshops had already used pedagogisation in vocational qualification units. Young people can improve their skills and competences through practical work, learning by doing.

Thesis objective was to create a model for individual coaches, participants and education provider in vocational training, produce required materials for identification of prior learning, evaluating and documentation. One essential target was also to initiate collaboration between youth workshop and local vocational school related to pedagogisation.

The data on the pedagogisation process was gathered by getting acquainted with the theoretical background, conducting an expert interview with a professional who was very familiar with the process, and conducting two group interviews with the individual coaches of the workshop.

The concrete result of the thesis was an identification of the workshop learning environment and a written report on it: skills learned in a workshop are described using the terminology of the national curriculum. Another concrete product of the thesis was a template for identification of prior learning. These tools enable the workshop to write competence certificates for workshop activity participants in the future.

Keywords: identification of prior learning, pedagogisation, workshop activity, workshop pedagogy

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	6
2	Tilaaaja ja toimintaympäristö	9
	2.1 Tukeva -säätio	9
	2.2 Nuorten starttipaja	9
3	Tietopohja	11
	3.1 Työpajatoiminta Suomessa	11
	3.2 Työpajapedagogiikka ja oppimisympäristö	12
	3.3 Opinnollistaminen työpajoilla	14
	3.4 Opinnollistamisen valmiit mallit	16
4	Menetelmät	19
	4.1 Asiantuntijahaastattelu	19
	4.2 Ryhmähaastattelut	20
5	Aineiston analyysi, tulokset ja niiden tarkastelu	22
	5.1 Asiantuntijahaastattelun analyysi ja keskeiset tulokset	22
	5.2 Ryhmähaastattelujen analyysi ja keskeiset tulokset	24
6	Johtopäätökset	28
7	Tuotokset	32
	7.1 Oppimisympäristön tunnistamisraportti	32
	7.2 Taulukkopohja	33
8	LOPUKSI	35
	LÄHTEET	37

LIITTEET.....42

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni aihe löytyi, kun olin Tukeva -säätiöllä kehittävässä harjoittelussa nuorten starttipajalla. Esille nousi aihe starttipajan toiminnan opinnollistamisesta. Termille ”opinnollistaminen” löytyy useita merkityksiä. Nimenomaan työpajatoiminnan opinnollistaminen tarkoittaa prosessia, johon kuuluu työpajan oppimisympäristön tunnistaminen, valmentautujalle karttuvan osaamisen tunnistaminen sekä osaamisen osoittaminen näytöin (Into ry. 2021a).

Työpaja on yhteisö, joka pyrkii siihen liittyvien ohjaus- ja valmennuspalvelujen avulla edistämään syrjäytymisvaarassa olevien tai pitkään työttömänä olleiden nuorten valmiuksia hakeutua koulutukseen, työhön tai yrittäjäksi (Valtioneuvoston asetus julkisesta työvoimapalvelusta 1344/2002). Tukevan nuorten starttipaja tarjoaa matalimman kynnyksen valmennusta 15–29-vuotiaille nuorille.

Ammatillisen koulutuksen uudistuessa 2018 (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018) voimaan tulleen lain myötä vahvistettiin koulutuksen osaamisperusteisuutta ja henkilökohtaistamista. Koulutuksen järjestäjän on tunnustettava opiskelijan aiemmin hankkima osaaminen tämän esittämien asiakirjojen tai muun selvityksen perusteella (Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017). Tarkoituksena on tunnistaa kaikki opiskelijan jo olemassa oleva osaaminen, riippumatta siitä ympäristöstä, missä osaaminen on hankittu.

Työpajoilla pajajakson aikana kertyvä osaaminen on mahdollista tunnustaa ammatilliseen tutkintoon, kun osaamistavoitteet ja tutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimukset täyttyvät. Tunnistettua osaamista voidaan hyödyntää työtodistuksena pajajaksolla tehdyistä töistä, ja sitä voidaan hyödyntää koulutukseen siirryttäessä, sillä osaamisen kriteerit on haettu tutkintomaailmasta (Työ- ja elinkeinoministeriö 2020a, 53). Työpajatoiminnan opinnollistamisessa työpajalla hankittua osaamista kuvataan siis opetussuunnitelman käsitteistöllä, jolloin se on myös helpommin hyödynnettävissä nuoren tulevilla jatkoluilla.

Oppivelvollisuuden laajentuessa 2021 (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2020) koskettamaan myös ammatillisen ja yleissivistävän opetuksen, erilaisia oppimisympäristöjä tarvitaan erilaisille oppijoille. Työpajat tarjoavat luokkahuoneita toiminnallisemman ja yksilöidymmän oppimisympäristön, mikä voi olla joillekin oppijoille pelastusrengas.

Työ- ja elinkeinoministeriö tilasi vuonna 2020 selvityksen osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen välineistä, toteutusmalleista ja toimijoista Suomessa (Työ- ja elinkeinoministeriö 2020a). Selvityksessä tunnistettiin kolme keskeistä menetelmää osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen Suomessa, joista yksi oli opinnollistaminen (Työ- ja elinkeinoministeriö 2020b). Opinnollistaminen on hyvin ajankohtainen aihe koulutuksen järjestäjillä oppilaitoksissa, ja koskettaa merkittävin osin myös nuorten palvelunohjausta ja nuorten työpajatoimintaa. Kansainvälisessä tarkastelussa Suomen lisäksi useampi maa on myös korostamassa koulutuksen osaamisperusteisuutta, ja Suomi näyttäytyy tässä edelläkävijänä (Työ- ja elinkeinoministeriö 2020a, 18).

Työpajakentän keskeisen toimijan, asiantuntijaorganisaatio Into - etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry:n (ent. Valtakunnallinen työpajayhdistys) hankkeissa on ollut tavoitteena työpajatoiminnan vaikuttavuuden näkyville tuominen ja työpajaympäristöjen osaamisen osoittaminen. 2018–2019 toteutettu ”TOPI”, Työpajatoiminnan opinnollistaminen –hanke tuotti ratkaisuja työpajatoimijoiden ja koulutuksen järjestäjien yhteistyön kehittämiseen. Tavoitteena oli työpajojen hyödyntäminen monipuolisemmin osaamisen hankkimista tukevana oppimisympäristönä, ja oppimisen tukipalveluna. (Into ry. 2021b).

Aihe on myös ajankohtainen Tukeva -säätiöllä ja kaikilla Tukevan työpajoilla käsitelläänkin parhailaan opinnollistamisen teemoja. Tukevalla on jo ennestään tehty opinnollistamista, ja oppilaitosyhteistyötä sopimus pohjalla työvaltaisilla työpajoilla ammatillisten perustutkintojen tutkinnon osien kohdalla. Tämä opinnäytetyöni kohdentuu ja rajautuu nyt nuorten starttipajan oppimisympäristön tunnistamiseen ja opinnollistamisen mahdollisuuksien kartoittamiseen ammatillisten perustutkintojen yhteisten tutkintojen osien, eli YTO-aineiden osalta. Lähdin opinnäytetyössäni antoisalle matkalle, jolla itse lukiokoulutuksen käyneenä sain tutustua ammatillisten opintojen saloihin, tutkinnon osien arviointiperusteisiin ja pedagogisen ajattelun maailmaan.

Opinnäytetyöni tarkoitus oli suunnitella ja luoda yhdessä starttipajan yksilövalmentajien sekä koulutuksen järjestäjän kanssa toimiva malli työpajatoiminnan opinnollistamiseen, yksilöidysti juuri kyseiseen ympäristöön. Yksilövalmentaja on valmentaja, joka arvioi ja tukee valmentautujan toimintakykyä sekä vastaa osaltaan myös palveluohjauksesta (Marniemi & Pekkala 2005, 13). Tavoitteena oli, että opinnollistaminen saataisiin mahdollisimman selkeästi toteutettavaksi, ja istuvaksi starttipajan arkeen. Tehtävänäni oli tunnistaa oppimisympäristö starttipajalla, ja

pohtia mitkä asiat toteutuvat starttipajan arjessa. Työssäni minun täytyi etsiä, löytää ja tunnistaa ne osaamiseen liittyvät asiat, jotka toteutuivat luonnollisesti. Tämä vaatii laajaa perehtymistä ePerusteet -palvelusta (ePerusteet 2021) löytyviin ammatillisten perustutkintojen kaikille yhteisiin tutkinnon osiin, sekä jokaisen osan läpikäyntiä ja reflektointia päivittäisiin työpaja-arjen tehtäviin.

Kolmen kuukauden kehittävässä harjoittelussani nuorten starttipajalla huomasin, että useammalla valmennuksessa olevalla nuorella oli taustoissaan koulukiusaamista, huonoja kokemuksia opiskelusta, tai aloitettu koulutus oli saattanut jäädä elämän mukaan tuomiensa haasteiden takia kesken. Tämä tekemäni huomio motivoi myös itseäni opinnäytetyössä, sillä työpajatoiminnan opinnollistaminen voisi mahdollisesti antaa positiivisia kokemuksia nuorille opiskelusta, ja nostaa nuorten motivaatiota suorittaa kesken jäänyt koulutus loppuun.

Valmentautujalla tarkoitan tässä opinnäytetyössä asiakasta, joka osallistuu työpajatoimintaan. Nuorella tarkoitan 15–29-vuotiasta. Käsitteenä on hyvä palata myös työhön, mitä tarkoitan työpajoilla tapahtuvalla työllä. Tukevalla on tuettuun työtoimintavalmennukseen useita työvaltaisia työpajoja, kuten ATK-paja, pyöräpaja ja autopaja, ja työtehtävät rakentuvat näissä pajan työtehtävien ympärille valmentautujan kiinnostuksen mukaan. Starttivalmennus on myös tekemiseen painottuvaa valmennusta, ja tekemällä kuntoutumiseen. Jokaisella nuorella on koko ajan joku työ joko suunnitteilla, alkamassa tai päättymässä. Työn käsite on laajentunut käsittämään kaikenlaista työskentelyä, ja kaikki käsi-, puu-, maalaus-, ja korjaustyöt, kirjoitus- ja taideprojektit ovat kaikki samanarvoisia töitä.

Yhteisöpedagogin eli järjestö- ja nuorisotyön ydinosaamiselle on tässä toimintaympäristössä paljon käyttöä: työpaja on yhteisöllistä valmennusta, jossa syrjäytymisvaarassa olevien nuorten mahdollisuuksia pyritään parantamaan muun muassa osallisuutta vahvistamalla. Nuorten starttivalmennuksessa on paljon nuorisotyön elementtejä. Valmennuspalvelujen tuottaja eli tämän työn tilaaja on säätiömuotoinen Tukeva-säätiö sr, joka on voittoa tavoittelematon yleishyödyllinen yhteisö.

2 TILAAJA JA TOIMINTAYMPÄRISTÖ

2.1 Tukeva -säätiö

Tukeva -säätiö sr tuottaa työttömyyden ehkäisemiseksi sosiaali- ja valmennuspalveluita, sekä edistää kiertotaloutta. Tukevalla on Pohjois-Savossa Kuopiossa, Siilinjärvellä sekä Leppävirralla valmennusyksiköitä, jotka tarjoavat erilaisia kuntoutus- ja valmennuspalveluita, työhönvalmennusta, työpajatoimintaa sekä kierrätystavaraa Elävässä Kaupassa. Starttivalmennus alkoi Ohjaava paja ESR-hankkeena Kuopion kaupungin nuorten työpajoilla vuonna 1998. Toiminta siirtyi Tukeva -säätiön alle vuonna 2009. Nykyisissä tiloissaan nuorten starttipaja on toiminut vuodesta 2012 alkaen.

2.2 Nuorten starttipaja

Tukeva -säätiöllä nuorten starttipaja tarjoaa starttivalmennusta 15–29-vuotiaille nuorille. Starttivalmennus on työpajatoiminnoista kaikista matalimman kynnyksen valmennusta. Starttivalmennuksen tarkoitus on tukea nuoren työ- ja sosiaalisia taitoja, sekä asteittainen kuntoutuminen ja motivointi muihin toimintamuotoihin (Marniemi & Pekkala 2005, 14). Pajajakson aikana nuorta kannustetaan yhdessä yksilövalmentajan, sekä muun verkostonsa kanssa löytämään omaa suuntaansa sekä itselleen soveltuvaa jatkopolkua. Starttipaja tarjoaa toiminnallista starttivalmennusta nuoren yksilölliset tarpeet huomioiden.

Avainasemassa ovat toiminnalliset menetelmät ja tekemällä oppiminen ja kuntoutuminen. Starttipajalla on monipuolisesti mahdollisuuksia erilaisiin taiteenlajeihin, puutöihin, käsitöihin, ompeluun, korjaustöihin, soittamiseen, liikuntaan, kirjoittamiseen sekä opiskeluihin valmista viin tehtäviin. Tekeminen lähtee aina nuoren omista mielenkiinnon kohteista (Tukeva -säätiö 2021a). Nuorten starttipajalle tulevilla nuorilla on yleensä takana työttömyyttä, keskeytyneitä opintoja, tai vaikeuksia toimintaan sitoutumisessa ja arjenhallinnassa.

Kun olin kehittävässä harjoittelussa Tukevan nuorten starttipajalla keväällä 2021, starttivalmennuksessa olevat nuoret olivat pääasiassa joko sosiaalisen kuntoutuksen, tai kuntouttavan työtoiminnan sopimuksella. Kevään aikana auennut uusi palvelu ”Yksilöllinen tuki nuorelle”

mahdollisesti myös joustavamman sijoittumisen pajalle. Kun puhutaan kaikista sopimusmuodoista, pajapäiviä nuorilla on yleensä 1–4 viikossa, jokaisen yksilölliset tarpeet ja mahdollisuudet huomioiden. Valmennuksen alkaessa saatetaan aloittaa ainoastaan yhdellä päivällä viikossa, ja jos toimintaan sitoudutaan, nostetaan pajapäivien määrää. Jotkin valmennuspäivät voivat olla sovittaessa etänä, mutta pääasiassa nuoret olivat pajalla fyysisesti paikan päällä, kiertävissä työvuoroissa.

Starttivalmennus on Tukevan nuorten starttipajalla pääasiassa yksilövalmennusta toimintaympäristössä, jossa myös paljon ryhmävalmennuksen elementtejä täytyy. Jokaisella nuorella on nimetty omavalmentaja, jonka kanssa yhdessä luodaan henkilökohtainen valmennussuunnitelma, ja asetetaan omat tavoitteet pajajaksolle. Tavoitteiden täyttymistä seurataan jatkuvasti ja mahdollisissa haasteissa tuetaan sekä reagoidaan tarvittaessa päivittämällä suunnitelmaa. Jokainen nuori työskentelee samassa työpajaympäristössä muut huomioon ottaen, tehden toisinaan suunniteltuja pari- tai ryhmätehtäviä toisten nuorten kanssa.

3 TIETOPOHJA

3.1 Työpajatoiminta Suomessa

Nuorten työpajatoiminta sijoittuu sosiaalisen työllistämisen toimialalle. Sosiaalisen työllistämisen toimiala tarjoaa heikossa työmarkkina-asemassa oleville henkilöille työllistymis-, koulutus-, kuntoutus- ja ohjauspalveluja sekä työ- ja toimintapaikkoja, jotka tukevat siirtymistä opintoihin ja työelämään (Välimaa, Ylipaavalniemi, Pikkusaari & Hassinen 2012, 5).

Työpajatoimintaan Suomessa osallistuu vuosittain yli 27 000 valmentautujaa, joista lähes 15 000 on alle 29-vuotiaita nuoria, ja työpajatoimintaa on yli 95 % Suomen kunnista. (Aluehallintovirasto 2020). Työpajatoiminta asettuu sosiaalipalveluiden, nuorisotyön, sekä avointen koulutus- ja työmarkkinoiden väliin. Työpaja määritellään erityistyöllistämisen yksiköksi, joka tarjoaa eri ikäisille valmentautujille mahdollisuuden saada tukea työ – ja yksilövalmennuksen keinoin (Marniemi & Pekkala 2005, 13).

Tarkoitus nuorten työpajatoiminnalla on valmennuksen kautta vahvistaa nuoren valmiuksia hakeutua koulutukseen, suorittaa tutkinto loppuun, päästä avoimille työmarkkinoille tai saada palvelunohjausta muuhun tarpeelliseen palveluun (Hilpinen 2018, 1). Valmennukseen kuuluu myös elämänhallintataitojen ja osallisuuden vahvistaminen, sekä henkilökohtaisen kasvun edistäminen (mt.). Arjenhallinnan vahvistaminen ja mahdollisten haasteiden löytäminen ja niissä tukeminen, sekä haitallisista toimintamalleista luopuminen auttavat luonnollisesti myös koulutukseen hakeutuessa ja opintojen onnistuneessa saattamisessa loppuun asti, sekä työelämään sijoittumisessa. Yksi työpajojen tavoitteista onkin saada nuori ottamaan vastuuta omasta elämästään aktiivisen toimijuuden kautta (Komonen 2007, 20).

Työpajatoiminnan juuret ulottuvat Suomessa jo 40-vuoden päähän. Ensimmäiseksi työpajojen avulla etsittiin ratkaisuja nuorten syrjäytymiseen koulutuksesta ja työelämästä. Kyse oli nuorisotyön ja työvoimahallinnon toimien uudeltaisesta yhdistämisestä (Hämäläinen & Palo 2014, 10). 1990-luvulla asiakaskunta laajeni ja sosiaalitoimesta tuli kolmas keskeinen toimija. 2000-luvulla työvalmennuksen rinnalle kehitettiin yksilövalmennus. Yksilövalmennus on yksilöllistä, kokonaisvaltaista ohjausta ja asiakkaan elämäntilanteen ja mahdollisuuksien kartoittamista, samalla vahvistaen asiakkaan toimintakykyä ja tukien koulutus- ja työuran suunnittelua (Tukeva -säätiö 2021b).

2000-luvulla työpajoilla keskityttiin kehittämään erityisesti työpajatoiminnan vaikuttavuutta. Vaikuttavuus kuvaa sitä, kuinka hyvin toiminnalla onnistutaan saavuttamaan halutut tulokset ja vaikutukset (SOSTE 2021). Työpajoilla on kehitetty muun muassa matalimman kynnyksen starttivalmennusta, yhteistyötä etsivän nuorisotyön kanssa, sekä opinnollistamiseen liittyvää oppilaitosyhteistyötä (Hämäläinen & Palo 2014, 11). Yhteistyötä oppilaitosten ja työpajojen välillä mallinnetaan ja kehitetään edelleen eri puolella Suomea. Työpajojen rakenteellinen muutos on myös ollut vuosien varrella huikeaa. Työpajat ovat perustamisvaiheesta muokkautuneet pienistä, kunnallisista pajoista pajaverkostoiksi, tai säätiöpohjaisiksi isoiksi organisaatioiksi (Komonen 2007, 18).

Työpajatoiminnan rahoitus on monikanavaista ja se muodostuu muun muassa kuntien rahoituksesta, valtionavustuksista, muista julkisista rahoituksista ja avustuksista kuten STEA ja ESR, sekä työpajatoiminnan tuote- ja valmennuspalvelujen tuloista. Työpajatoiminnan kehittämistyötä on rahoittanut kauan Opetus- ja kulttuuriministeriö. Valtakunnallinen työpajayhdistys, nykyinen Into ry. on toiminut Opetus- ja kulttuuriministeriön valtionavustusrahoituksella kehittämiskeskuksena työpajatoiminnalle. (Hilpinen 2018, 2)

Suurin osa työpajalla olevista nuorista on suorittanut pelkän peruskoulututkinnon (Aluehallintovirasto 2020). Aluehallintoviraston ”Työpajatoiminta 2019 ” -valtakunnallisessa työpajatoiminnan kyselyssä, ylintä suoritettua tutkintoa kysyttäessä korkeintaan peruskoulututkinto oli yli puolella alle 29-vuotiaista nuorista. Tämä johtuu muun muassa siitä, että nuoret valmentautujat ovat keskeyttäneet ammatillisen koulutuksensa (mt, 15). Nämä nuoret ovat suuri ja keskeinen kohderyhmä opinnollistamisen kohdentamisessa.

Työpajojen toimintaa määrittävät eri lainsäädännöt. Laki kuntouttavasta työtoiminnasta (2.3.2001/189) määrittää kuntouttavan työtoiminnan tuottamista ja sen sisältöjä, sosiaalihuoltolaki (1301/2014) sosiaalisen kuntoutuksen sisällöistä. Nuorten työpajatoiminnan tehtävät on määritelty myös nuorisolaissa (1285/2016).

3.2 Työpajapedagogiikka ja oppimisympäristö

Nuorten starttipaja on oppimisympäristönä toiminnallisuutta korostava ja noudattaa työpajapedagogiikkaa. Työpajapedagogiikka määritellään joustavissa oppimisympäristöissä tapahtuvaksi, yksilön edellytysten mukaisesti, tekemällä oppimista korostavaksi, yhteisölliseksi ja

suunnitelmalliseksi valmennukseksi (Hämäläinen & Palo 2014, 24). Työpajaympäristö palvelee erityisesti tekemällä oppivia oppijoita. Työskentely työpajoilla on tavoitteellista ja suunnitelmallista, mutta koska työpajat sijaitsevat virallisen koulutusjärjestelmän ulkopuolella, on niiden oppimisympäristö epävirallinen eli nonformaali (Pietikäinen & Hämäläinen 2013, 32). Nuorille olisi kuitenkin hyödyksi tunnistaa kaikki saavutettu osaaminen ja oppiminen, riippumatta sen ympäristöstä.

Perinteisesti oppimisympäristö tarkoittaa opiskelun ja oppimisen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalisista tekijöistä koostuvaa ympäristöä. Oppimisympäristöt ovat kokonaisvaltaisia toimintaympäristöjä, jotka muodostuvat erilaisista ympäristöistä, opiskelijoista, opettajista sekä muista yhteistyökumppaneista, pedagogisesta tausta-ajattelusta, opetus- ja ohjausjärjestelyistä sekä menetelmistä, vuorovaikutuksesta, erilaisista toimintamuodoista, pelisäännöistä, oppimateriaaleista sekä työkaluista, välineistä ja tavoista käyttää näitä (Taivassalo 2019, 3). Starttipajan oppimisympäristön vahvuus on sen tarjoama yksilöllinen tuki. Toiminta on aina oppijalähtöistä, ja valmentautujien yksilöllisyys huomioidaan työtehtävissä. Kaikki tekeminen räätälöidään henkilökohtaisesti. Työpajalla pystytään huomioimaan hyvin eritasoiset lähtötilanteet ja vahvuudet, valmentautujien erilaiset oppimistyylyt ja jokaisen yksilöllinen kehittymisen tahti.

Työpajat oppimisympäristönä sopivat erinomaisesti tekemällä oppiville, sekä kinesteettisesti ja visuaalisesti suuntautuneille oppijoille. Kinesteettisesti suuntautunut henkilö oppii toiminnan ja kokemuksen kautta, tekemällä käsillä ja osallistumalla oppimistilanteeseen. Visuaalisesti suuntautuneet oppivat erityisesti katsomalla ja konkreettisten esimerkkien avulla, ja näitä työpajan oppimisympäristö tarjoaa. (Pietikäinen & Hämäläinen 2013, 33)

Yhteisöllisyys on työpajan oppimisympäristön vahvuus. Vertaistuki saman tyyppisissä elämäntilanteissa oleville nuorille voi olla tärkeä palanen. Starttipajalla vahvistetaan sosiaalista vuorovaikutusta ja osallisuutta, harjoitellaan ryhmässä työskentelyä ja yhteistä tekemistä. Koska työpajoilla toimintaa dokumentoidaan ja seurataan päivittäin, kehitystä ja mahdollisia haasteita on mahdollista tarkastella tehokkaasti ja muokata tekemistä reaaliajassa edistymisen mukaan. Tekemisistä saatava välitön palaute auttaa valmentautujaa etenemisessä ja oman toiminnan ja sen tuloksien hahmottamisessa.

3.3 Opinnollistaminen työpajoilla

Työpajatoimintaa on systemaattisesti opinnollistettu jo vuodesta 2004. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2020a, 53). Opinnollistaminen on liittynyt keskeisesti työpajatoiminnan kehittämiseen. Työtä opinnollistamisen parissa on tehty aktiivisesti eri puolilla Suomea, ja erilaisia rahoitusratkaisuja on etsitty, löydetty ja ehdotettu (Schellhammer-Tuominen 2013, 89–93).

Työpajatoiminnan opinnollistaminen on kehittynyt huomattavasti vuosien varrella, ja sen ympärillä on suoritettu useita hankkeita. Silta -valmennusyhdistys ry:n ja Tampereen seudun ammattiopiston Avartajat -hanke (Schellhammer-Tuominen, Maija 2013b) ja 2018–2019 toteutettu ”TOPI”, Työpajatoiminnan opinnollistaminen -hanke (Into ry. 2021b) molemmat keskittyivät koulutuksen järjestäjän ja työpajojen yhteistyön kehittämiseen. Opinnollistaminen on täydessä mittakaavassaan mahdollista vasta nyt ammatillisen koulutuksen uudistumisen 2018 myötä (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018), kun opintopolkujen henkilökohtaistamista vahvistettiin ja työpajalla hankitusta osaamisesta tuli yhtä validia kuin oppilaitoksissa hankitusta (Maskonen, Pahlman & Wienkoop 2019, 15–16).

Työpajatoiminnan opinnollistaminen tarkoittaa prosessia, jossa työpajan oppimisympäristö tunnustetaan, siitä laaditaan oppimisympäristön tunnistamisraportti, valmentautujille kertyvää osaamista tunnustetaan ja lopulta kertynyt osaaminen osoitetaan. Työpajalla tunnustettu osaaminen voidaan tehdä näkyväksi osaamistodistuksella tai muilla dokumenteilla, tai järjestämällä näyttö pajan tarjoamien työtehtävien puitteissa. (Maskonen ym. 2019, 19)

Kuva1. Työpajatoiminnan opinnollistamisen prosessi

Opinnollistaminen motivoi valmentautujaa, ja voi auttaa kiinnostavan työ- tai opiskelupaikan löytymisessä. Tehtävällä päivittäisellä työllä on selkeä tarkoitus, todennettu osaaminen voidaan lukea hyväksi mahdollisiin tuleviin opintoihin ja se lisää motivaatiota niihin hakeutumiseen. Työpajatoiminnan opinnollistamisessa onkin kyse kynnyksen madaltamisesta koulutukseen hakeutumiseen. Erityisesti siitä voisivat hyötyä nuoret, joilta toisen asteen tutkinto puuttuu kokonaan, on jäänyt kesken, tai jonka suorittaminen edellyttää vaihtoehtoisia oppimisympäristöä. Valmentautuja pystyy myös osaamistodistuksen avulla kuvailemaan ja todentamaan osaamistaan hakeutuessaan työkokeiluun, oppisopimukselle tai työmarkkinoille osaamistaan vastaaviin työtehtäviin (Maskonen ym. 2019, 21).

Työn tavoitteena oli saada yksilövalmentajille valmius suunnitella valmennukset osaamistavoitteiden pohjalta. Oppimisympäristössä luonnollisesti esille tulevien asioiden tunnistamisen jälkeen on mahdollista vahvistaa näitä elementtejä, ja sisällyttää osaamistavoitteet valmennuksiin säännöllisesti toteutuviksi. Valmennus on starttipajalla yksilövalmennusta, ja valmennussuunnitelma on aina henkilökohtainen. Nuorelle, joka työpajatoiminnan opinnollistamisesta hyötyy, opinnollistaminen voidaan sisällyttää omaan valmennussuunnitelmaan. Opinnollistamiseen kuuluu olennaisesti myös jatkuva oppimisen tarkastelu, dokumentointi ja seuranta. Tähän tarkoitukseen on työpajoilla otettu käyttöön erilaisia työvälineitä. Tärkeää osaamisen tunnistamisessa on myös valmentautujan oma itsearviointi.

Opinnollistamisen hyötyjä voikin tarkastella eri näkökulmista. Valmentajien näkökulmasta valmennukseen saadaan laadukkaita sisältöjä, tietoisuus oppimisen prosessista, eli pedagogisesta ajattelusta lisääntyvät, ja valmennukseen tulee suunnitelmallisuutta sekä tavoitteellisuutta. Valmentautujan näkökulmasta pajajaksosta tulee tavoitteellisempi, osaaminen tulee näkyväksi, osaaminen tulee dokumentoitua ja opiskeluaika mahdollisesti lyhenee tutkintoon hakeuduttaessa. Minäpystyvyyks kohenee, sekä valmentautuja saa positiivisen kokemuksen opintojen suorittamisesta. Hallinnollisesta näkökulmasta katsottuna työpajatoiminnan opinnollistamisen positiivisia vaikutuksia ovat yhteistyön alustan muodostuminen koulutuksen järjestäjän kanssa, työpajan toimintaan saatu selkeä laadullinen osoitin, ja apu pajatuotteistukseen. (Wienkoop 2018)

Koulutuksen järjestäjän ja työpajojen yhteistyössä on paljon paikallisia ja toisistaan eroavia malleja. Kunkin mallin muodostuminen riippuu toimijoiden tavoitteista, resursseista ja tarpeista. Työpajojen ja ammatillisen koulutuksen yhteistyöstä on tehty alueellisia linjauksia Into

- etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry:n toimesta. Linjausten tarkoitus on edesauttaa tietyn alueen koulutuksen järjestäjän ja työpajojen yhteistyötä, ja varmistaa asiakkaan etu kaikissa yhteistyöhön liittyvissä päätöksissä. (Itä-Suomen työpajojen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjien yhteistyön linjaukset 2021)

Koulutuksen järjestäjän ja työpajojen yhteistyössä on kaksi puolta: yhteistyön toimiessa saumattomasti nuori ei jää tyhjän päälle keskeyttäessään opinnot, hänet voidaan ohjata työpajalle ja hän säilyttää silti mahdollisuuden edistää opintojaan. Toisaalta taas, työpajalla olevat nuoret voivat madaltaa kynnystä koulutukseen siirtymiseen. Ensisijalla oppilaitosyhteistyössä on yhteisen käsitteistön muodostuminen ja yhteisen ymmärryksen, sopimuksellisuuden ja rahoituksen periaatteiden vahvistaminen (Schellhammer-Tuominen 2013).

Opetushallituksen ylläpitämästä ePerusteet -palvelusta löytyvät ammatillisen koulutuksen voimassa olevat ammatillisten perustutkintojen, ammattitutkintojen ja erikoisammattitutkintojen perusteet. Opetuksen ja koulutuksen järjestäjät julkaisevat palvelussa myös paikallisia opetus-suunnitelmia ja tutkintojen toteutussuunnitelmia. Perusteiden sisältöjä voidaan hyödyntää myös muissa oppimisympäristöissä ja osaamisen kuvauksissa sisältövastaavuuksien tarkastelun avulla.

Työpajojen tarjoama oppimisympäristö on kiistatta hyvin erityinen. Työpajoilla on perinteisiä luokkahuoneita pienemmät ryhmäkoot, välitön tuki oppimiseen, sekä mahdollista oppijan hyvin henkilökohtainen tukeminen. Tarkoitus työpajatoiminnan opinnollistamisessa ei ole toteuttaa sitä suurelle joukolla, vaan kohdennetusti juuri niille nuorille, jotka tätä vaihtoehtoista oppimisympäristöä tarvitsevat ja siitä hyötyvät.

3.4 Opinnollistamisen valmiit mallit

Työpajakentällä ei ole vain yhtä työpajoilla kertyvän osaamisen tunnistamisen ja sen dokumentoinnin tapaa, vaan käytössä on monenlaisia työkaluja. Jatkoisin työtäni tietoperustaan tutustumisen jälkeen asiantuntijakonsultaatiolla. Otin yhteyttä Into - etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry:n opinnollistamisen asiantuntijaan Peter Pahlmaniin, ja kysyin neuvoa sekä näkökulmia tulevaan prosessiini. Sain valtakunnallista näkökulmaa työpajatoiminnan opinnollistamiseen, sekä vihiä opinnollistamisen jo olemassa olevista malleista.

Into ry. on julkaissut kattavasti materiaalia verkkosivuillaan työpajatoiminnan opinnollistamisesta, sekä koonnut Työpajatoiminnan opinnollistaminen -hankkeen aikana ”Osaaminen näkyväksi”- käsikirjan työpajatoiminnan opinnollistamisesta kiinnostuneille. Into ry. järjestää myös joka vuosi työpajatoimijoille ja koulutuksen järjestäjien edustajille osoitetun Synergiaseminaarin. Synergiaseminaarin idea on hyödyntää verkoston olemassa olevaa osaamista, levittää hyväksi todettuja toimintatapoja ja kehittää yhteistyötä. Into ry. koordinoi lisäksi valtakunnallista Synergiaverkostoa, joka keskittyy osaamisen tunnistamiseen sekä työpajojen ja koulutuksen järjestäjien yhteistyön edistämiseen. (Into ry. 2021a)

Perehdyin seuraavaksi valmiisiin opinnollistamisen malleihin, joista ensimmäinen oli PAIKKO palvelujärjestelmä. PAIKKO-nimitystä käytetään Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry:n hanke-toiminnassa vuosina 2012–2020 kehitetyistä osaamisen tunnistamisen ja opinnollistamisen työkaluista, ja niitä tukevasta koulutus- ja neuvontatoiminnasta (Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry. 2021). PAIKKO on verkkopohjainen järjestelmä osaamisen tunnistamista varten. Myös PAIKKO -mallissa korostetaan, kuinka osaamisen tunnistamisen positiiviset vaikutukset ovat havaittavissa useilla eri tasolla. Yksilön tasolla mainitaan vaikuttavuus minäpystyvyyteen, kouluttautumiseen ja työllistymiseen, sekä oman osaamisen näkyväksi tulemiseen. Työvalmennus-yhteisössä tapahtuviksi vaikutuksiksi mainitaan oppimismahdollisuuksien raportointi, tavoitteellisuus, läpinäkyvyys, uudenlainen ajattelumalli sekä yhteistyömahdollisuudet. Koko yhteiskunnan tasolla vaikutuksia ovat osaamistason nousu, osaamisen kehittämisen mahdollistaminen, osallisuus, työllistyminen, tehokkaampi ohjaus, palvelujen tuloksellisuus, sekä kustannussäästöt. (PAIKKO / Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry, 2021)

Järjestelmä sisältää 23:n ammatillisen perustutkinnon ammattitaitovaatimukset sekä arviointikriteerit tyydyttävä T1-osaamistasolla. Lisäksi mallissa voidaan tunnistaa ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen VALMA:n osat, työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen TELMA:n osat, sekä yhteiset tutkinnon osat. PAIKKO-tuotemerkin käyttöönottosopimus ja sen hinta määräytyy käyttäjäorganisaation toimihenkilöiden ja ammatillisten pajojen määrän mukaan. PAIKKO- malli sisältää työ- ja toimintaympäristön vertaamisen tutkinnon perusteisiin, oppimisympäristön tunnistamisen yhdessä PAIKKO-asiantuntijan kanssa, josta syntyy raportti oppimisympäristöstä, sekä osaamisen tunnistamisen ja dokumentoinnin, eli työkalun osaamistodistuksien kirjoittamiseen (PAIKKO / Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry, 2021)

Toinen tunnettu malli opinnollistamiseen löytyy Valo-Valmennusyhdistykseltä, joka on kehittänyt opinnollistamiseen Valo-valmennus -mallin. Siinä osaaminen hankitaan työpajalla, ja osoitetaan sen jälkeen näytöin oppilaitoksessa. Prosessi alkaa tavoitteiden asettamisesta: mikä tutkinnon osa halutaan suorittaa. Sen jälkeen osaaminen hankitaan tutkinnonosan osaamistavoitteiden mukaisesti, ja otetaan yhteyttä oppilaitokseen. Ammatillisessa oppilaitoksessa laaditaan näyttösuunnitelma, ja työpajalla jatkuu työskentely sovituisissa työtehtävissä. Viimein suoritetaan näyttö sovitusti oppilaitoksella. Valmennusjakso päättyy yhteenvetoon, arviointiin ja palautuskeskusteluun, sekä todistukseen tutkinnonosan suorittamisesta. (Valo-Valmennusyhdistys ry. 2021)

Kysyin Valo-valmennusyhdistykseltä Valo-valmennusmallin käytöstä yhteisten tutkinnon osien opinnollistamisessa. YTO-aineita voidaan suorittaa samalla tavoin työpajatoiminnassa Valo-valmennusmallia hyödyntäen: oppimistehtävät integroidaan pajaritöiden arkeen. Mallin soveltaminen riippuu paljon toimijan resursseista ja yhteistyökuvioista. Osalla toimijoista on joukko opettajankoulutuksen saaneita, jotka organisoivat osaamisen kerryttämistä. Osalla on yhteistyöoppilaitos, joka on joko sijoittanut YTO-opettajan organisaation käyttöön tai vaihtoehtoisesti järjestää osaamisen kerryttämistä tukevaa opetusta. (Valo-valmennus viestintätiimi 2021)

4 MENETELMÄT

Valitsin ensimmäiseksi menetelmäksi asiantuntijahaastattelun, koska halusin kuulla prosessista sen läpi vieneeltä henkilöltä. Valitsin toiseksi menetelmäkseeni ryhmähaastattelun, koska ryhmähaastattelulla on erityinen merkitys silloin, kun halutaan selvittää miten henkilöt muodostavat yhteisen kannan johonkin ajankohtaiseen kysymykseen (Hirsjärvi & Hurme 2008, 61). Tarvitsin tehtäväni kannalta nimenomaan yksilövalmentajien jaettua, yhteistä näkemystä. Ryhmähaastattelu näin ollen hyvin luonnollinen valinta.

4.1 Asiantuntijahaastattelu

Suomen kielessä tutkimuksen tiedonkeruutapaa, jossa henkilöltä kysytään heidän omia mielipiteitään tutkimuksen kohteesta ja vastaus saadaan puhutussa muodossa, nimitetään haastatteluksi. Haastattelu on hyvin joustava menetelmä, ja se sopii moniin erilaisiin tutkimustarkoituksiin (Hirsjärvi & Hurme 2008, 34 ja 41). Valitsin haastattelun menetelmäksi opinnäytetyöhöni juuri joustavuuden ja muokattavuuden takia.

Tapaus- ja historiallisessa tutkimuksessa asiantuntijahaastattelulla tarkoitetaan tilannetta, jossa haastateltavalta pyritään hankkimaan tietoa tutkittavasta ilmiöstä tai prosessista, ja haastateltavan valinta perustuu joko heidän institutionaaliseen asemaansa tai muuhun osallisuuteensa prosessissa (Alastalo & Åkerman 2010, 373). Halusin saada tietoa henkilöltä, joka olisi ollut mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa nimenomaan starttivalmennukseen työpajatoiminnan opinnollistamisen mallia. Asiantuntijahaastatteluun haastateltavaksi valikoitui Samuel Piironen, joka oli opinnollistamassa Suomenjoen Riveripajoilla nuorten työpajatoimintaa starttipajatyypisessä ympäristössä. Hän oli ollut prosessissa alusta loppuun asti mukana kahden vuoden ajan, ja nykyisin Piironen työskentelee Kuopion työllisyyspalvelussa.

Päädyin puolistrukturoituun haastatteluun, koska halusin asiantuntijalta tarkentavaa tietoa tietyistä ilmiöistä, mutta vastaamisen tapa oli vapaata. Minulla oli valmiita kysymyksiä ja aihealueita kirjoitettuna ylös haastattelua varten, mutta etenin joustavassa järjestyksessä sekä esitin tarkentavia lisäkysymyksiä haastattelun etenemisen mukaan (Liite 1, haastattelukysymykset).

4.2 Ryhmähaastattelut

Eskola ja Suoranta (1998, 70–71) kuvaavat ryhmähaastattelua haastatteluksi, jossa paikalla on useita haastateltavia, mahdollisesti haastattelijoitakin. Tavoitteena on ryhmäkeskustelu tutkijan haluamista aiheista tai teemoista. Ryhmähaastattelu ei ole strukturoitu, vaan tavoitteena on suhteellisen vapaamuotoinen, mutta kuitenkin asiassa pysyttelevä keskustelu. Kuvaisin suorittamiani ryhmähaastatteluita vähän strukturoiduiksi, laadullisiksi haastatteluiksi.

Suunnittelin kaksi ryhmähaastattelua starttipajalle vain pääasiat sisältävällä haastattelurungolla. Osallistujina olivat yksilövalmentajat, ja aiheena oppimisympäristön tunnistaminen, jotta opinnollistamisen malli saataisiin mahdollisimman saavutettavaksi ja starttipajalle istuvaksi. Oma kehittävän harjoittelun tuoma kokemus starttipajalta oli oppimisympäristön tunnistamisessa myös eduksi, mutta halusin tietenkin hyödyntää yksilövalmentajien laajaa kokemusta.

Ensimmäisessä haastattelussa oli mukana kaksi starttipajan yksilövalmentajaa fyysisesti paikalla Tukevan nuorten starttipajan tiloissa, sekä yksi yksilövalmentaja etänä Zoom-etäyhteyden välityksellä Tukevan Leppävirran starttipajalta. Jaoin osallistujille paperiset aineistot, josta oli helppo seurata auki kirjoitetusta rungosta etenemistä, sekä jokaisen kohdan alla tyhjää tilaa kirjoittaa esiin nousseita ajatuksia ylös.

Kävimme läpi muutamia fyysisen oppimisympäristön perusasioita, opinnollistamisen historiaa starttipajalla, yksilövalmentajien koulutustaustaa pedagogisesta näkökulmasta, sekä kaikki yhteiset tutkinnon osat rungolla, johon olin etukäteen kirjoittanut ihan muutaman sanan mitä nyt tuli itselläni mieleen starttipajan työtehtävistä. Osaamistavoite kerrallaan kävimme ne läpi, ja mietimme miten osaamistavoitteet toteutuvat jo nyt nuorten starttipajan arjessa, ja minkälaisia oppimistehtäviä olisi mahdollista toteuttaa pienellä suunnittelulla. Kirjasimme mieleen tulleita ajatuksia ylös omiin paperisiin aineistoihin, sekä nauhoitin koko keskustelun. (Liite 2. Ensimmäisen ryhmähaastattelun pohja)

Heti tietoperustaan tutustuessani ymmärsin, että työpajatoiminnan opinnollistamisessa yhteistyöllä paikallisen koulutuksen järjestäjien kanssa on hyvin keskeinen rooli. Pohjois-Savon ja Kuopion alueella järkevä ja oletettavasti Tukevan nuorten starttipajan valmentautujia hyödyttävä yhteistyökumppani oli Savon ammattiopisto, eli Sakky. Lähestyin ammattiopistoa, ja sain yhteyshenkilöksi opinnollistamiseen opinto-ohjaaja Kari Rannan.

Otin tavoitteeksi, että toiseen ryhmähaastatteluun kutsuisimme paikalle myös koulutuksen järjestäjän edustajan. Sovimme toisen ryhmähaastattelun nuorten starttipajalle mahdollisuudella ja varauksella myös etähaastatteluun. Tämä auttaisi hiomaan valintoja, koulutuksen järjestäjän edustaja voisi suoraan verrata työpajan arkista toimintaa osaamiskriteereihin, koulutuksen järjestäjän näkökulmasta. Tapaaminen antaisi myös alustan nuorten starttipajan ja oppilaitoksen yhteistyölle myös opinnollistamisen suhteen. Toiseen ryhmähaastatteluun osallistui onnistuneesti minun lisäksi Tukevan nuorten starttipajalta samat yksilövalmentajat, kun ensimmäiseenkin ryhmähaastatteluun, sekä nimetty koulutuksen järjestäjän edustaja Savon ammattiopistolta.

5 AINEISTON ANALYYSI, TULOKSET JA NIIDEN TARKASTELU

5.1 Asiantuntijahaastattelun analyysi ja keskeiset tulokset

Aloitin asiantuntijahaastattelun analyysin litteroimalla aineiston huolellisesti tietokoneelle. Seuraavaksi jaoin syntyneen tekstimassan erilaisiin teemoihin, eli käytin analyysiin teemoittelua. Tein tämän aluksi yliviihaamalla Word -dokumentissa korostusväreillä teemoittain tärkeitä kohtia. Käytin värikoodausta luokitteluun, ja näin sain selkeytettyä tekstimassaa aihepiireittäin. Pääteemoiksi valikoituivat lopulta oppilaitosyhteistyö, moniammatillinen yhteistyö, yhteiset tutkinnon osat, opinnollistamisen hyödyt, opinnollistamisen haasteet, nuorten näkökulma, ja opinnollistamisen prosessi. Sen jälkeen aloin tiivistämään esiin nousseita merkityksiä teemojen alle. Merkitysten tiivistäminen tarkoittaa sananmukaisesti sitä, että haastateltavan esiin tuomat merkitykset puetaan lyhyempään sanalliseen muotoon (Hirsjärvi & Hurme 2008, 137).

Haastattelusta sain irti paljon käytännön huomioita prosessista, mistä oli lähetty liikkeelle, mikä oli toiminut, ja minkä olisi voinut tehdä toisin. Piironen oli toteuttanut opinnollistamista Rive-ripajoilla starttipaja -tyyppisessä ympäristössä, ja olimme yhtä mieltä siitä, että monet YTO-aineet istuvat hyvin kyseiseen ympäristöön. Työelämäosaamiseen liittyvät asiat, yhteiskunta-aidot, kansalaistaidot sekä digitaaliset taidot ovat arjen ja elämän perustaitoja, joita käydään starttipajoilla muutenkin jatkuvasti läpi ja kerrytetään niissä osaamista. Yhteiset tutkinnon osat ovat nuorille siinä mielessä myös hyviä, koska oma ala ei välttämättä ole vielä tiedossa. Piironen kertoi, että hänen kokemuksensa mukaan yhteiset tutkinnon osat ovat monesti myös juuri se, mikä koulupelkoa nuorille aiheuttaa.

Työpajatoiminnan opinnollistamisen hyödyistä Piironen mainitsi osaamisen näkyväksi tulemisen, ja sen, kuinka suuri merkitys sillä voi olla nuorelle. Työpajoilla kirjoitetuissa osaamistodistuksissa näkyy vain se osaaminen, mitä nuorelle on kertynyt, eikä ”ei-osaamista”. Positiivisella todistuksella on iso arvo minäpystyvyydelle. Piironen toteaa, että jos nuori pääsee opintoja jo aloittamaan tutussa ympäristössä, niin myös kynnys kouluun siirtymisessä voi olla pienempi.

Oppilaitosyhteistyöstä puhuttiin haastattelun aikana useampaan kertaan. Piironen korosti sen tärkeyttä, koska osaamisen viime kädessä tunnistaa aina oppilaitos. Hän painotti myös, että oppilaitoksen kanssa tehtävä yhteistyö on suuressa roolissa riippumatta siitä, mistä tulokulmasta opinnollistamista tehdään.

Piironenkin toi esiin, että opinnollistaminen on nykyisessä muodossaan ollut vasta mahdollista ammatillisen koulutuksen uudistumisen 2018 (Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017) jälkeen. Opinnollistamisen toimintakenttä on sen takia vielä monelle työpajatoimijalle sekä koulutuksen järjestäjälle uusi. Piironen huomauttaa, että se voi osaltaan aiheuttaa haasteita työpajojen ja oppilaitosten yhteistyöhön, ja haasteita siihen onko kaikilla osapuolilla sama ymmärrys siitä, mitä opinnollistaminen tarkoittaa. Oppilaitoksella voi olla myös ajatuksia siitä, tehdäänkö työpajatoiminnan opinnollistamisessa oppilaitoksen työtä. Piironen korostaakin, että opinnollistaminen on väylä opintoihin siirtymiseen. Starttipajoilla opinnollistamista tehdään nimenomaan matalan kynnyksen kouluun tutustumisena, helpotetaan asiakkaan siirtymää, lyhennetään parhaassa tapauksessa opiskeluaikaa ja palveliaan asiakasryhmää, jolle tekemällä oppiminen sopii luontevammin.

Piironen nostaa myös moniammatillisen yhteistyön kehittämisen yhteisten asiakkaiden eduksi esiin. Hän mainitsee, että yhteistyötä oppilaitosten ja työpajojen kanssa on tehty tiiviisti, mutta nyt aletaan tunnistaa hyötyjä siitä, mitä ja miten yhteistyö toimisi juuri työpajatoiminnan opinnollistamisen kautta. Hän toivookin moniammatillisen yhteistyön kehittymistä, ja myös työvoimahallintoa näihin ”samoihin pöytiin”, silloin päästäisiin yhdessä koordinoimaan sitä, miten asiakkaan tilannetta pystytään viemään eteenpäin.

Piironen kertoi, että lähtökohtaisesti pajan nuoret olivat olleet kiinnostuneita opinnollistamisesta, koska se on keino oppia uusia asioita nuorelle tutussa ympäristössä. Jonkun verran hän mainitsee opinnollistamisen vaativan myös henkilöstöresurssia, kuitenkin työpajatoiminnan opinnollistamisessa tavoitteellisesti seurataan asiakkaan oppimista. Opinnollistamisen prosessin kulusta sain Piironelta myös arvokkaita neuvoja, ja käytännön vinkkejä kaikille avoimista opinnoista ja alustoista, joita voi hyödyntää tutkinnon osien sisältöjen hahmottamisessa ja oppimistehtävien suunnittelussa.

5.2 Ryhmähaastattelujen analyysi ja keskeiset tulokset

Ensimmäisen ryhmähaastattelun jälkeen lähdin purkamaan aineistoa, litteroin nauhoitetun haastattelun huolellisesti tietokoneelle ja tarkistin, että paperisilta aineistoilta kaikki asiat olivat myös litteroinnissa ylhäällä. Jaottelin ja sijoitin esille nousseet asiat jokaisen osaamistavoitteen alle oikeaan kohtaan. Avasin arviointikriteerit tyydyttävä, T1 -tasolla ePerusteet -palvelusta litteroidun materiaalin rinnalle (ePerusteet 2021). Vertasin kohta kohdalta aineistoa ja arviointikriteereitä keskenään, ja yritin saada jokaisen tutkinnon osan osaamistavoitteen alle sopimaan jonkin haastatteluissa esille nousseen pajan työtehtävän.

Aloin kirjoittamaan oppimisympäristön tunnistamisraporttia, johon kuvasin työpajan fyysisen ympäristön tarkasti auki, sekä pedagogisen toimintaympäristön, ja ennen kaikkea työpajaympäristön erityisyyttä oppimisympäristönä. Raportin loppuun kokoamani osaamistavoitteet avattiin pajan työtehtäviin peilaten, kirjoittaen auki miten nämä osaamistavoitteet täyttyvät arkisessa työssä juuri kyseisellä nuorten starttipajalla.

Ensimmäisessä haastattelussa yksilövalmentajien kanssa kartoitin opinnollistamisen nykytilaa ja taustoja starttipajalla. Kävi ilmi, että työpajatoiminnan opinnollistamista on Tukevan nuorten starttipajalla tähän mennessä toteutunut yksittäisinä tapauksina vuosien varrella. Ajassa matkustimme kymmenenkin vuotta taaksepäin:

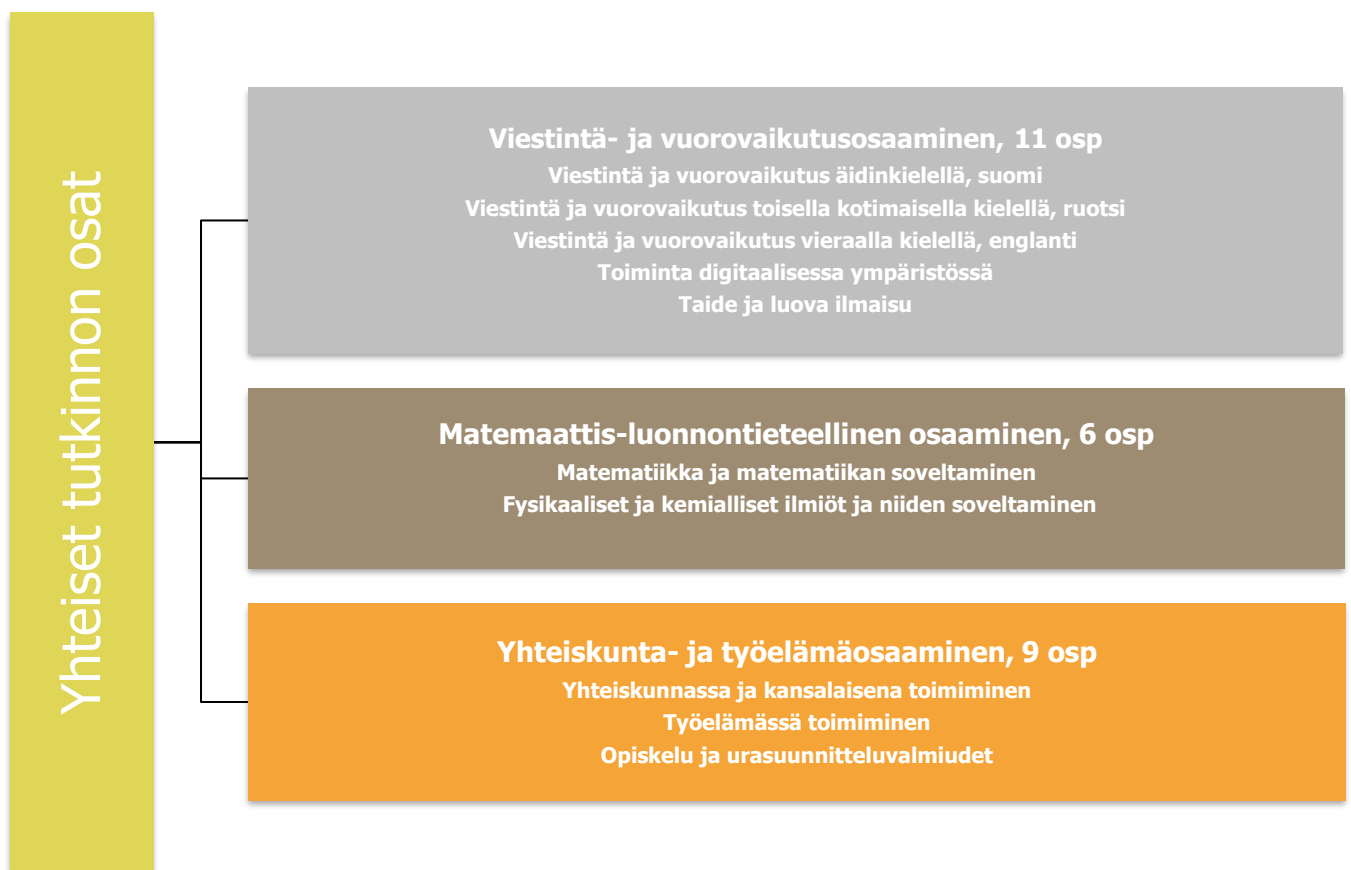
Silloin ei vielä puhuttu edes opinnollistamisesta, vaan nuoret kellä oli opinnot keskeytyksessä, se oli opintoihin palaamisen edistämistä, ja opintojen edistämistä sillä aikaa (Ryhmähaastattelu 2021).

Yksilövalmentajat muistivat muutamia tapauksia, joissa oli koulutuksen järjestäjän kanssa yhteistyössä sovittu nuoren suoritettavaksi tietty opintokokonaisuus:

Se oli hyvin henkilökohtaista, ei ollut mitään oppilaitoksen kanssa sovittua linjaa, niitä käytiin räätälöiden neuvottelemassa (Ryhmähaastattelu 2021).

Tarvetta työpajatoiminnan opinnollistamiseen on starttipajallakin vuosien aikana noussut esiin, ja asiakkaan etua ajatellen rakenteiden olisi hyvä olla mahdollisimman joustavia, ja mahdollistaa nuorelle myös työpajaympäristö vaihtoehtoisena oppimisympäristönä opintojen suorittamiseen.

Toisessa ryhmähaastattelussa oppimisympäristön tunnistamisraportti oli mahdollisimman valmis, kun esittelin sen prosessissa mukana olleille yksilövalmentajille, sekä koulutuksen järjestäjän yhteyshenkilölle eli Savon ammattiopiston opinto-ohjaajalle Kari Rannalle. Kerroin ryhmähaastattelun aluksi vielä kaikille osapuolille opinnollistamisen prosessista, mitä vaiheita prosessi pitää sisällään ja mitkä ovat sen tavoitteet. Kävimme oppimisympäristön tunnistamisraportin läpi osaamistavoitteittain jokainen yhteinen tutkinnon osa kerrallaan. Opinto-ohjaaja antoi useita hyviä parannus- tai tarkennusehdotuksia, ja ryhmähaastattelussa oli paljon avointa keskustelua. Kirjasin kaikki kehitysehdotukset ylös kategorioittain.

Kuva 2. Yhteiset tutkinnon osat, jotka avattiin oppimisympäristön tunnistamisraportissa

Viestintä- ja vuorovaikutusosaamisesta Ranta nosti heti esiin sen, että tarkennusta vaativat termien määrittelyt. Mitä oppimisympäristön tunnistamisraportissa tarkoitetaan työllä? Hän totesi, että hyödyllistä olisi myös määrittellä erilaisten vuorovaikutustilanteiden kirjo. Niitä tulee arkisessa pajatoiminnassa kuitenkin hyvin erilaisia: valmennuskeskustelut, ryhmätyöt, ammatilliset tilanteet. Tuotettavien tekstien erilaisuutta ja erilaisia tekstilajeja tulisi myös avata.

Digitaalisessa ympäristössä toimimisesta tuli puheeksi, että kannattavaa olisi mainita myös valmennuksen tapahtuminen digitaalisissa ympäristöissä, eli etävalmennukset. Alustat, joilla valmennusta tehdään, ja pääpiirteet etävalmennuksen toteuttamisesta. Pajalla voi myös olla koti-tehtäviä, joiden suorittaminen tai todentaminen tapahtuu digitaalisessa ympäristössä.

Ranta mainitsi, että Taide ja luova ilmaisu -kokonaisuudessa kannattaisi korostaa monipuolisuutta, sitä että erilaisia lajeja kokeillaan, ja kaikkiin tutustutaan. Matemaattis-luonnontieteellisestä osaamisesta matematiikassa voisi eritellä vielä talousmatematiikan harjoittelun ja soveltamisen työpajaympäristössä. Mietin, että pajalla voisi harjoitella talouselämässä käytettyä käsitteistöä, sekä oman talouden suunnittelua käyttäen kustannus- laina- ja verotuslaskelmia.

Työelämässä toimiminen -tutkinnon osasta puhuttaessa mainitsemisen arvoista olisi se, kuinka työpajalla tulee tutuksi sopimuksien solmiminen: pajasopimukset, joita päivitetään ja allekirjoitetaan yhdessä oman valmentajan kanssa, sekä haastattelut pajalle tullessa. Nämä edellä mainitut omaavat paljon samanlaisia piirteitä, mitä työhaastattelut ja työsopimukset. Opiskelu ja urasuunnitteluvalmiuksista taas Ranta kertoi, että ammatillisessa oppilaitoksessa se on niin sanottu ”opokurssi”, koulutuksen aikaista osaamista, joka karttuu koulutuksen aikana. Tämä herättää ajatuksen, olisiko kyseinen kokonaisuus hyödyllisempää jättää opiskeltavaksi vasta ammattioppilaitokseen siirryttyä.

Ranta kertoi, että ammattiopistolla Työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitäminen -kokonaisuudessa on eritelty liikunta ja terveystieto erikseen. Tämän voisi huomioida auki kirjoittaessa osaamista, se voisi helpottaa osaamisen viimekäteisessä tunnistamisessa. Ammattiopistolla on eritelty kokonaisuus kahteen osaan: liikunta ja hyvinvointi sekä terveystieto ja työkyky.

Olimme yhtä mieltä siitä, että olisi hyvä ottaa prosessista kaikki ilo irti, ja hioa malli mahdollisimman toimivaksi. Raportti kannattaisi lähettää vielä eteenpäin aineopettajalle tarkastettaviksi etenkin äidinkielen, matematiikan, fysiikan ja kemian, sekä yrittäjyyden ja liikunnan osalta.

Sovimme, että lähettäisin muokkausten jälkeen oppimisympäristön tunnistamisraportin päivitetyn version Savon ammattiopiston YTO-aineiden opettajalle.

Yksilövalmentajien puolelta tuli myös toivetta, että vieras kieli englanti, sekä toinen kotimainen kieli ruotsi otettaisiin mukaan oppimisympäristön tunnistamisraporttiin. Olin alustavasta raportista jättänyt ne pois sen takia, koska nämä kielet eivät toteudu arkisena puhekielenä starttipajalla. Yksilövalmentajat olivat kuitenkin sitä mieltä, että näidenkin kokonaisuuksien suorittamiseen olisi hyvä tarjota valmentautujille mahdollisuus, joten lisäsin ne päivitettyyn oppimisympäristön tunnistamisraporttiin.

Toista ryhmähaastattelua varten varaamani aika oli selkeästi liian lyhyt koko edellä mainittuun prosessiin, ja kaikkien yhteisten tutkinnon osien läpi käymiseen perinpohjaisesti. Aikaa olisi saanut varata useamman tunnin, ja haastatteluun vaikka kolmannenkin kerran. Ajoitus oli kuitenkin osunut viimeiseen viikkoon ennen kesälomien 2021 alkua, joten olin tyytyväinen siihen, että saimme kuitenkin tälläkin aikataululla asioita suuren harppauksen eteenpäin, sekä sovimme jatkotoimenpiteistä.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tilastoissa Suomen peruskouluissa tukea saavat oppilaat ovat prosenttimääriltään vuosi vuodelta kasvaneet, vuonna 2019 tehostettua tai erityistä tukea sai jo 21,3 % kaikista oppilaista, eli joka viides oppilas (Suomen virallinen tilasto 2020a). Tukea tarvitsevien opiskelijoiden määrä on lisääntynyt, mutta kaikilla oppilaitoksilla ei ole riittävästi voimavaroja vastata lisääntyneeseen kysyntään (Komonen 2007, 22). Tästä johtuen työpajamuotoisista, työn kautta oppimista korostavista pienemmistä ryhmistä on haettu ratkaisua ns. kouluallergisille opiskelijoille (mt., 22). Työpajojen oppimisympäristö voisi tarjota vaihtoehdoisen tavan oppimiseen sitä tarvitseville.

Työpajatoiminnan opinnollistamisessa osaamisen tunnistamisessa valmentajan osaamistausta ja maalaisjärki riittävät, eikä prosessissa tarvita valmentajalle erillistä opettajan koulutusta. Valmentajien on kuitenkin huolehdittava, että kaikille valmentautujille osaamista tunnustetaan yhdenvertaisesti. Huolellinen kannattaa olla termien käytössä, kun puhutaan opinnollistamisesta. Työpajalla osaamista kerrytetään ja tunnustetaan, ja oppilaitoksen kanssa sovitussa näytöissä tai koulutukseen hakeuduttaessa osaaminen voidaan tunnustaa, eli saada tutkinnon osan suorittamisesta virallinen todistus. ”Osaamisen tunnistaminen” ja ”osaamisen tunnustaminen” on siis syytä erottaa toisistaan, ja sanoittaa tämä niin nuorille, kuin muille toimijoille.

Oppimisen ja opitun dokumentointi huolellisesti on erityisen tärkeää. Osaamistodistuksen lisäksi voitaisiin oppilaitosyhteistyössä kehittää ohjeistus oppimispäiväkirjaan tai portfolioon, joka todentaisi oppimista ja osaamista vielä näkyvämmäksi. Tällä hetkellä Tukevan nuorten starttipajalla tavoite on jo se, että jokainen nuori tekee myös portfolion omasta osaamisestaan.

Opinnollistamisen hyviä käytäntöjä vakiinnuttaessa ja toteuttaessa työpajoilla prosessi vaatii aikaa ja henkilöstöresursseja, juurruttamista ja sanoittamista nuorille, kuin toimijoille, kuten Piironen myös kuvasi haastattelussa (Piironen 2021). Nuorelle helppo ja nuorta hyödyttävä tie ei saisi jäädä myöskään byrokratian alle. Yksilövalmentajilla, koulutuksen järjestäjillä sekä muilla nuoren kanssa toimivilla tahoilla tulisi olla selkeä ja realistinen kuva opinnollistamisesta, jotta nuori voi luottavaisin mielin tarttua halutessaan mahdollisuuteen. Nuoria saattaa mietityttää, miten opinnollistaminen vaikuttaa tukiin, tai muuttuuko valmentautujan status opiskelijaksi. Opinnollistamisen ideologiaan kuuluu nimenomaan se, että nuoren status ei muutu opis-

kelijaksi. Tämä aihe kuitenkin kaipaa selkeää sanoittamista. Näistä voidaan pyytää ennakkopäätöksiä työvoimahallinnolta, ja sen sanoittamiseksi täytyy myös tehdä töitä, että työvoimahallinnosta saatetaan lähettää selvityspyyntö suoritetuista opinnoista, ja selvityspyyntö saattaa säikäyttää nuoren (Piiroinen 2021).

Koulutustilastoissa vuonna 2019 20–29-vuotiaasta väestöstä 15 % oli vailla minkäänlaista perustason jälkeistä tutkintoa: miehistä perusasteen varassa oli 18 prosenttia ja naisista 13 prosenttia ikäluokasta (Suomen virallinen tilasto 2020b). Toisen asteen tutkinnon suorittamisesta on kuvattu mittavia hyötyjä nuorille, kuten Witting (2021) tiivistää toisen asteen tutkintoja ja niiden suorittamatta jättämistä käsittelevässä artikkelissaan; tutkimusten mukaan opiskelu vähentää todennäköisyyttä työttömyydelle tai työvoiman ulkopuolelle joutumiselle, ja lisäksi se kerryttää inhimillistä pääomaa. Hän toteaaakin, että erilaiset nivelvaiheen valmistavat koulutukset ovat osaltaan tuoneet vaihtoehtoja nuorille, joille syystä tai toisesta suora siirtymä peruskoulusta toiselle asteelle ei ole ollut mahdollinen.

Oppivelvollisuus laajentuikin 2021 (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2020) kattamaan myös ammatillisen ja yleissivistävän koulutuksen. Velvoite koskee ensimmäisen kerran kuitenkin vasta tänä vuonna peruskoulunsa päättäviä. Voidaan katsoa tällä hetkellä Suomessa olevan vielä suuri joukko peruskoulutasoisia nuoria, joita velvoite ei vielä koske, mutta joille olisi todellista hyötyä toisen asteen tutkinnon suorittamisesta. Velvoitteen koskettaessa tästä vuodesta alkaen kaikkia peruskoulunsa päättäviä nuoria, luonnollisesti jatkossa tarvitaan vaihtoehtoisia oppimisympäristöjä myös erilaisille oppijoille.

Koulutusjärjestelmän kehittyminen luo yhä suurempaa tarvetta luontevalle monialaiselle yhteistyölle. Monialainen yhteistyö on toimintamalli, jossa samaan päämäärään pyrkiviä eri alojen toimijoita osallistuu yli sektorirajojen. Tavoitteena on yhdistää tiedot ja taidot sekä jakaa toimia siten, että yhteinen päämäärä edistyy. Työpajakentällä yhdistävä tekijä on valmentautuja, mutta jokaisella toimijalla on häneen liittyvät omat tavoitteensa. (Hämäläinen & Palo 2014, 17) Edellä mainittu yhteinen päämäärä työpajatoiminnan opinnollistamisessa on asiakkaan etu, ja opinnollistamisen sujuva mahdollistaminen voisi olla sitä useissakin tapauksissa.

Suomessa on jo olemassa olevia sähköisiä palveluita osaamisen todentamiseen, kuten Koski-palvelu. Viranomaisen todentama osaaminen siirtyy Koski-tietovarantoon, joka sisältää tiedon

oppijan todennetusta osaamisesta, opinto-oikeuksista, sekä tietoja suoritetun tutkinnon keskeisistä sisällöistä ja osaamisvaatimuksista. Tietoja voidaan hyödyntää esimerkiksi opintojen ja osaamisen kehittämisessä ja henkilökohtaistamisessa, sekä aikaisemmin hankitun osaamisen tunnustamisessa. Viime aikoina on nostettu esiin tarve sisällyttää palveluun myös muiden kuin viranomaisen todentama osaaminen (Työ- ja elinkeinoministeriö 2020a, 25).

Opinnollistamisen dokumentointiin olisi tietysti järkevintä saada käyttöön valtakunnallinen sähköinen palvelu, jossa osaamistodistukset olisivat tallessa, ja tarvittaessa oppilaitosten nähtävillä. Valtioneuvoston tuoreessa Koulutuspoliittisessa selonteossa mainitaan tavoitteissa toisen asteen koulutuksessa hyödynnettävän uutta teknologiaa ja toimintatapoja, jotta voidaan rakentaa kullekin oppijalle henkilökohtaisia opintopolkuja (Valtioneuvosto 2021). Koulutuspoliittinen selonteko viitoittaa tietä kohti 2040-luvun tasa-arvoista ja laadukasta koulutusta (mt.).

Mainitsemisen arvoisia käytössä olevia osaamisen tunnustamisen työkaluja ovat myös Osaan.fi ja OpiTun -palvelut. Opetushallituksen tarjoamaa Osaan.fi -palvelua on jonkin verran käytetty työpajatoiminnassa, mutta siinäkin on omat ongelmansa. Osaamistodistuksiin haluttaisiin näkyviin vain se osaaminen, mitä valmentautujalla on, eikä ei-osaamista, mutta palvelu ei mahdollista pohjan editointia pelkästään hankittua osaamista esitteleväksi, kuten Piironen totesi myös haastattelussaan (Piironen 2021). Osaan.fi palvelussa osaaminen näkyy myös kaikilla tasoilla, Tyydyttävä T1, Hyvä H2, Kiitettävä K3. Tämä osaltaan monimutkaistaa todistuksen laatimista, jos osaaminen haluttaisiin tunnistaa ainoastaan T1- tasolla. OpiTun -palvelu puolestaan on Tornion Työvoimalasäätiön luoma nettipohjainen väline osaamisen tunnustamiseen, josta saa täytettynä tulostettua osaamistodistuksen. Tutkintojen perusteet päivittyvät järjestelmään automaattisesti Opetushallitukselta, joten perusteiden päivittämisestä ei tarvitse huolehtia. OpiTun-järjestelmä on sitä käyttävälle organisaatioille maksullinen. OpiTun -osaamisen tunnustamisen välineestä julkaistiin päivitetty versio 2020 (Into ry. 2021c).

Konsultoidessani Into ry:n opinnollistamisen asiantuntijaa Pahlmania, hän myös totesi perinteisen Excel-pohjan olevan osaamisen tunnustamisessa sinänsä hieman vanhanaikainen. Nettipohjat olisivat muokattavampia ja tarkoituksenmukaisempia, ja pysyisivät varmasti ajan tasalla tutkintojen perusteissa. Opinnollistamisen PAIKKO-malli sekä OpiTun -osaamisen tunnustamisen välineet ovat tarjonneet osaltaan ratkaisun tähän nettipohjalla, joka toimii selaimessa kaikilla päätelaitteilla.

Huomionarvoista tässä on se, että ammatillisten perustutkintojen perusteet uudistuvat yhteisten tutkinnon osien osalta elokuusta 2022. Yhteisten tutkinnon osien rakenne tai laajuudet eivät muutu, mutta osaamistavoitteiden ja arviointikriteereiden muoto muuttuu. Tällöin Excel -muotoista taulukkopohjaa joudutaan päivittämään manuaalisesti.

Yksilövalmentajille viikko-ohjelmien ja tutkinnonosien suorittamisen suunnitteluun avuksi rientävät avoimet ammatilliset opinnot, sekä muut verkossa vapaassa käytössä olevat oppimateriaalit. Korona-epidemia on siirtänyt ja lisännyt entisestään verkkoon kaikille avoimia opetusmateriaaleja. Nämä voivat olla apuna vuosikellon, viikko-ohjelmien ja starttipajan oppimistehtävien suunnittelussa. Ne ovat vapaasti käytössä olevia alustoja oppimiseen, joiden anista voi hyvin katsoa mallia myös työpajaympäristöön sovellettavista tehtävistä, sekä tutkinnonosien sisällöistä.

Sivusto	Palvelu	Kuvaus	Kenelle
https://www.aavo.fi/	Avoimet ammatilliset opinnot	Palvelu tarjoaa tavan hankkia osaamista, hyödyntäen eri oppilaitosten avointen opintojen tarjontaa.	Kaikille avoimia. Opiskelu tapahtuu verkossa itsenäisesti tai opettajan johdolla.
https://otavan-opisto.muikkuverkko.fi/	Nettilukion ja netti-peruskoulun oppimisympäristö	Muikku-verkossa voi suorittaa ylioppilastutkinnon tai aikuisten peruskoulun päättötodistuksen, sekä harjoittaa aineopiskelua, tai suorittaa yksittäisiä lukion ja perusopetuksen kursseja.	Creative Commons -lisensoidut oppimateriaalit eivät vaadi rekisteröitymistä. Opiskella voi harrastusmielessä tai täydentääksesi omia lukio- tai ammatillisia opintoja (esim. YTO-aineita)
https://aoe.fi/#/etusivu	Avointen oppimateriaalien kirjasto	Avoimia oppimateriaaleja kaikilta koulutusasteilta	Palvelua ja materiaaleja voivat käyttää niin opettajat, oppijat kuin aivan kaikki kansalaiset

Taulukko 1. Oppimateriaalit verkossa

7 TUOTOKSET

7.1 Oppimisympäristön tunnistamisraportti

Opinnäytetyöni tavoite oli kirjoittaa oppimisympäristön tunnistamisraportti ja vähintään lähettää se hyväksyntään koulutuksen järjestäjän yhteyshenkilölle. Ohjeita raportin kirjoittamiseen löytyi onneksi runsaasti esimerkiksi Into ry:n verkkosivuilta ja sähköisistä materiaaleista. Hyödynsin materiaaleja, vinkkejä ja ohjeita, taltioituja verkkokoulutuksia, joita löytyi opinnoistamiseen liittyvien hankkeiden tuottamista materiaaleista runsaasti.

Oppimisympäristön tunnistamisraportti valmistui yksilövalmentajien kanssa käytyjen ryhmähaastatteluiden, tietoperustaan tutustumisen, fyysisen toimintaympäristön auki kirjoittamisen sekä aktiivisen sähköpostinvaihdon tuloksena. Oppimisympäristön tunnistamisraportti tullaan julkaisemaan koulutuksen järjestäjän hyväksymisen jälkeen Tukeva-säätiön verkkosivuilla, avoinna kaikkien sidosryhmien tarkastelulle. Raportissa on 15 sivua, ja siinä kuvataan työpaikan toimintaympäristö, pajan fyysinen työympäristö, starttipaja oppimisympäristönä, sekä avatut tutkinnon ammattitaitovaatimukset osaamistavoitteittain, jokainen yhteinen tutkinnon osa kerrallaan.

Sain laadittua valmiiksi ja lähetettyä oppimisympäristön tunnistamisraportin juuri ennen kesälomien 2021 alkamista ammattiopistolle tarkastettavaksi. Tällä hetkellä (syyskuu 2021) oppimisympäristön tunnistamisraportti on välitetty eteenpäin ammattiopistolla yhteisiä tutkinnon osia opettaville opettajille kommentoitavaksi. Olen saanut jo arvokkaita kommentteja matemaattisten aineiden opettajalta työtehtävien ja opintojen sisältöjen vastaavuuksista, ja oikein hyviä konkreettisia täydennys ehdotuksia. Sain käyttööni ammattiopiston määrittelemät matemaattisten aineiden ”lentokorkeudet”, joilla opiskelija saavuttaa tyydyttävän tason. Nämä on laadittu nimenomaan ePerusteiden osaamisen arvioinnin arviointikriteereiden perusteella. Olen tehnyt täydennyksiä oppimisympäristön tunnistamisraporttiin siltä osin, kun kommentteja kerkesin ennen työn palautusta saamaan.

Mahdolliset lisämuokkaukset ja hyväksyntä, allekirjoitukset sekä mallin käyttöönotto jäävät tämän opinnäytteen ulkopuolelle, ja tuovat myös mahdollisuuksia myös uusiin opinnäytetöihin jatkossa.

7.2 Taulukkopohja

Opinnäytetyöni toinen konkreettinen tuotos oli Tukevan nuorten starttipajalle yksilöity taulukkopohja, johon yhteisen tutkinnon osien osaamistavoitteet oli avattu sovellettuna starttipajan mahdollistamiin tehtäviin. Taulukkopohjan avulla nuoren työpajalla saavuttama osaaminen pystytään vertaamaan yhteisiin tutkinnon osiin sekä arvioimaan. Taulukkopohjasta tulee tulostettuna ja täytettynä valmentautujalle osaamistodistus. Taulukkopohja mahdollistaa sen, että starttipajalla on jatkuva valmius mahdollistaa valmentautujalle työpajatoiminnan opinnollistaminen, ja kirjoittaa valmennusjakson ajalta osaamistodistus. Taulukkopohjaan oli valmiina joi-takin esimerkkejä Into ry:n verkkosivuilla, ja lisäksi sain nähtäväkseni aineistot, joita Tukevan muilla työvaltaisilla pajoilla oli käytetty valmentautujien osaamisen seurantaan ja todentami-seen. Sain koulutuksen järjestäjältä palautetta, että laatimastani osaamistodistuksen pohjasta on varmasti hyötyä, niin opiskelijalle kuin opettajalle, kun osaamista lähdetään oppilaitoksessa tunnustamaan.

Yleisesti työpajat ovat tehneet yksilöllisiä ratkaisuja siinä, millä tavalla osaamistodistuksia on lähdetty kirjoittamaan. Into ry. kannusti osaamisen tasavertaiseen tunnustamiseen, ja valmen-tautujan itsearviointiin: yhdessä oman valmentajan kanssa päätetään osaamisen tunnustami-nessa taulukon ruksien paikat. Pyysin konsultointiapua jälleen Into ry:n opinnollistamisen asi-antuntijalta ja yhteyshenkilöltä Peter Pahlmanilta. Hän korosti prosessin läpinäkyvyyden tär-keyttä ja sitä, että jotta osaamistodistus veisi todella kohti tutkintoa, koulutuksen järjestäjälle kannattaa lähettää myös taulukkopohja arvioitavaksi. Hän kertoi myös, että taulukkopohjassa pitää olla sen suhteen tarkkana, että ei lähde muuttamaan tutkintojen perusteita. Omassa tau-lukkopohjassani olinkin päätyneet mukailemaan mahdollisimman paljon tutkintojen osien arvi-ointikriteereitä.

Taulukkopohjassa piti ottaa huomioon useita eri asioita, ja tehdä päätöksiä ja rajauksia sen mu-kaan sisällöstä. Miten osaaminen määritellään osaamistodistuksessa, vain siten että henkilö joko osaa, tai ei osaa, vai neliportaisella asteikolla? Kumpaan on käytetty työpajakentän osaa-mistodistuksissa. Neliportainen asteikko nostaa henkilön osaamisen ja ponnistelut tarkemmin esille, ja kertoo valmentautujan hankkimasta osaamisesta yksityiskohtaisemmin (Piiroinen 2021). Tekemässäni taulukkopohjassa osaamista verrataan vain T1 eli tyydyttävän osaamisen kriteereihin. Tämä oli päätös, joka on esimerkiksi Into ry:n tekemä ratkaisu osaamisen tunnis-tamisen helpottamiseen. Osaamisen tunnistaminen työpajan osaamistodistuksin vain T1-tasolla

on ollut työpajakentällä kiistelty aihe ja pitkän keskustelun tulos. Pahlman (2021) kertoi, että takana on ajatus opinnollistamisen pitämisestä käytännön syistä niin yksinkertaisena, kun mahdollista, sekä se, että T1- tasolla olennaista on, että ihminen pärjää ja suoriutuu työtehtävissään. Tämä on yleensä myös työnantajalle se olennainen asia, mikä tarvitsee tietää. Kun tai jos oppilaitokseen hakeutuessa järjestetään osaamisen näyttö, vaikka oppijalla olisi T1-todistus, arvioinnissa voi silloin yltyä parempaan tulokseen. Työpajan ympäristö on myös sellainen, että ohjatut työtehtävät ovat yleensä se, mitä työpaja tarjoaa.

Tukevan Starttipaja

Todistuksen myöntämispäivämäärä: 7.9.2021
 Valmentautujan nimi:
 Valmentautujan syntymäaika:
 Todistuksen myöntäjä:
 Todistuksen myöntämispaikka:
 Linkki oppimisympäristön tunnistamisraporttiin:

Osaamistodistus

Työpajakajon aikana osaamista on verrattu Opetushallituksen asettamiin tutkinnon perusteisiin.
 Osaaminen on tunnustettu käyttäen (T1) tyydyttävän osaamisen kriteereitä 1.8.2018 voimaan tulleista ammattitutkinnon perusteista.

Viestintä ja vuorovaikutusosaaminen	Ei ole tehty	Osaa vähän	Osaa hyvin	Osaa erinomaisesti
Viestintä ja vuorovaikutus äidinkiielellä, suomi				
Toimia tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa				
Nuori osaa viestiä vuorovaikutustilanteissa tilanteen mukaisella tavalla				
Nuori osaa ilmaista mielipiteitä yhteistyö- ja ryhmätilanteissa				
Nuori käyttää tilanteen mukaan yleiskieltä esitellessään töidensä suunnitelmia, vaiheita ja tuloksia				
Nuori ymmärtää kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen koulutukseen hakeutuessa tai tulevassa työelämässä				
Nuori osaa arvioida omia vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta				
Tulkita erilaisia tekstejä sekä hankkia ja arvioida tietoja eri lähteistä				
Nuori tunnistaa erilaisia tekstilajeja ja medioita				
Nuori tekee päätelmiä tekstien merkityksistä pääosin itsenäisesti				
Nuori hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ja yksinkertaisissa tiedonhankinnan tehtävissä hyödyntää monilukutaitoaan				

Muutetaan tekijä, muokataan nimeä, lisätään muutamia uudelleen luotuja, jostain ei näkösivulta

«
Osaamistodistus
Ohjeet
+

Imis

Kuva: Taulukkopohja, Osaamistodistus

8 LOPUKSI

Haasteena opinnäytetyössäni oli se, että työpajatoiminnan opinnollistamiseen ei ole vain yhtä valtakunnallista mallia, vaan opinnollistamista on monta mahdollista tapaa lähteä toteuttamaan. Kun katson opinnäytetyöni prosessia taaksepäin kokonaisuutena, se oli suhteellisen iso haakeus ja askel myös minulle ennestään vähemmän tuntemalleni kentälle. Työpajatoiminnan opinnollistamisesta on tehty aikaisemmin useita opinnäytetöitä, pääasiassa aina tarkoituksena luoda paikallinen malli työpajatoiminnan opinnollistamiseen tietyille työpajatoimijalle ja koulutuksen järjestäjälle. Tämä opinnäytetyö onkin kohdennettu ja prosessi sovellettu Tukevan nuorten starttipajalle jalkautettavaksi, oppimisympäristöjen vaihdellessa suurestikin eri työpajojen välillä, kuten vaihtelevat työpajojen ja koulutuksen järjestäjän yhteistyön muodotkin.

Työpajatoiminnan opinnollistaminen on laaja ja monitasoinen prosessi. Onnekseni minulla oli työssäni alusta asti selkeä rajaus nuorten starttipajan puoleen, sekä yhteisiin tutkinnon osiin. Toisaalta tämä toi haastetta välillä myös aiheesta kirjoittamiseen ja oppimisympäristön tunnistamiseen – opinnollistamista tehdään yleisemmin ammatillisten tutkintojen osien kohdalla ja työpajoilla, jossa työtehtävät ovat ehkä helpommin tunnistettavissa. Osaamistavoitteet ja pajalla toteutuvat työtehtävät kun on vedettävä yhteen: esimerkiksi Tukeva – säätöön Luovalla työpajalla, jossa tutustutaan erilaisiin käsityömenetelmiin, valmistetaan tuotteita ja tehdään tuotesuunnittelua, voidaan suorittaa ”Tekstiili- ja vaatetusalan perustehtävissä toimiminen” – tutkinnonosa, Tekstiili- ja vaatetusalan perustutkinnosta.

Opinnäytetyössäni olisin voinut tehdä periaatteessa vielä useamman asiantuntijahaastattelun, jolloin olisin saanut vertailukohtaa ja ehkä vielä useampia näkö- tai tulokulmia opinnollistamisen prosessiin. Toisaalta koen hankkimani tiedon määrän riittäneen prosessin toteuttamiseen hyvin. Olisin myös voinut toteuttaa tekemäni asiantuntijahaastattelun sijaan benchmarking -menetelmällä saman prosessin tarkastelun. Koen kuitenkin, että pääsin hyvin työlle asetettuihin tavoitteisiin.

Kehittämistyöni luotettavuutta lisäävät useat lähteet, sekä käytetyt kaksi prosessin asiantuntijaa (Piironen ja Pahlman). Luotettavuutta lisää myös se, että ryhmähaastatteluihin osallistui useampi yksilövalmentaja starttipajalta. Pyrin lisäämään työni luotettavuutta aineiston huolellisella käsittelyllä, eli huolellisella litteroinnilla ja analyysillä sekä selkeällä ja objektiivisella tulosten

tulkinnalla. Nämä edellä mainitut lisäävät Heikkilän (2014) mukaan tutkimuksen luotettavuutta. Noudatin myös yleisiä tutkimuksen eettisiä periaatteita, pidin kaikkea tietoa arvokkaana ja tulkitsin ja arvioin työtäni rehellisesti.

Uusille opinnäytetöille tilaa olisi Tukeva-säätiön nuorten starttipajalla vielä vuosikellon suunnittelussa, siinä miten avattuja työtehtäviä tulisi varmasti säännöllisesti käytyä läpi starttipajan työpaja-arjessa. Työtä olisi myös opinnollistamisen mallin markkinoinnissa työpajan nuorille, miten opinnollistaminen sanoitetaan, ja miten malli jalkautetaan pysyvästi nuorten starttipajan arkeen. Jokaiseen yhteiseen tutkinnon osaan voisi olla muutamia tehtäviä tai teemoja valmiina pajaympäristöön sovellettuna, avuksi yksilövalmentajille valmentautujan osaamisen kehittämiseen.

LÄHTEET

- Alastalo, Marja & Åkerman, Maria 2010. Asiantuntijahaastattelun analyysi: Faktojen jäljillä. Teoksessa Haastattelun analyysi (toim.) Ruusu vuori & Nikander & Hyvärinen. Tampere: Vastapaino.
- Aluehallintovirasto 2020. Työpajatoiminta 2019. Valtakunnallisen työpajatoiminnan tiedonkeruun tulokset. Opetus- ja kulttuuritoimi: Aluehallintovirastojen julkaisuja 91/2020. Viitattu 26.7.2021. https://aviavustukset.fi/wp-content/uploads/2020/12/Tp_2019_ra-portti_2020_11_11.pdf
- ePerusteet 2021. Ammatillinen koulutus, tutkinnon muodostuminen. Opintopolku. Viitattu 15.7.2021 <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/esitys/6779583/reformi/rakenne>
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Heikkilä, Tarja 2014. Kvantitatiivinen tutkimus. Helsinki: Edita Publishing Oy. Viitattu 15.9.2021 <http://www.tilastollinentutkimus.fi/1.TUTKIMUSTUKI/KvantitatiivinenTutkimus.pdf>
- Hilpinen, Merja 2018. Asiantuntijalausunto. Eduskunta. Viitattu 26.7.2021. <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/EDK-2018-AK-211450.pdf>
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.
- Hämäläinen, Tuija & Susanna, Palo 2014. Työpajapedagogiikka. Valmennuksen pedagogisia lähtökohtia työpajalla. Helsinki: Valtakunnallinen työpajayhdistys ry.
- Into ry. 2021a. Työpajatoiminnan opinnollistaminen. Viitattu 1.7.2021. <https://www.intory.fi/kehittaminen/opinnollistaminen/>
- Into ry. 2021b. Kehittäminen. Työpajatoiminnan opinnollistaminen – hanke. Viitattu 28.7.2021. <https://www.intory.fi/kehittaminen/opinnollistaminen/tyopajatoiminnan-opinnollistaminen-hanke/>

Into ry. 2021c. OpiTun-järjestelmä osaamisen tunnistamiseen ja osaamistodistusten tekoon. Viitattu 31.8.2021. <https://www.intory.fi/kehittaminen/opinnollistaminen/osaamisen-tunnistaminen-ja-osaamistodistus/opitun-jarjestelma-osaamisen-tunnistamiseen-ja-osaamistodistusten-tekoon/>

Itä-Suomen työpajojen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjien yhteistyön linjaukset 2021. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry. Viitattu 8.8.2021. https://www.intory.fi/site/assets/files/8701/ita-suomi_yhteistyon_linjaukset.pdf

Keski-Suomen Yhteisöjen tuki ry. 2021. Viitattu 1.7.2021. <http://www.kyt.fi/paikko/>

Komonen, Katja 2007. Puhuttu paikka – nuortentyöpajatoiminnan rakentuminen työpajakerronnassa. Tutkimuksia ja raportteja 21. Mikkeli: Mikkelin ammattikorkeakoulu. Viitattu 28.7.2021 https://www.xamk.fi/wp-content/uploads/2016/10/21779_puhuttu_paikka.pdf

Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017. Finlex.

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 2.3.2001/189. Finlex.

Maskonen, Sinikka & Pahlman, Peter & Wienkoop, Veijo 2019. Osaaminen näkyväksi: Käsi-kirja työpajatoiminnan opinnollistajille. Helsinki: Valtakunnallinen työpajayhdistys ry.

Marniemi, Janne & Pekkala, Terho 2005. Johdanto. Teoksessa Työ- ja yksilövalmennuksen käytäntöjä: Näkökulmia 2000-luvun työpajojen palveluihin. (Toim.) Hassinen Jukka. 2. painos. Helsinki: Valtakunnallinen työpajayhdistys ry.

Nuorisolaki 1285/2016. Finlex.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2020. Oppivelvollisuuden laajentaminen. Viitattu 12.07.2021 <https://minedu.fi/oppivelvollisuuden-laajentaminen>

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018. Ammatillisen koulutuksen reformi. Viitattu 1.9.2021 <https://minedu.fi/amisreformi>

Pahlman, Peter 2021. Asiantuntijakonsultaatio, puhelimesta suullinen tiedonanto 18.8.2021 ja 22.4.2021.

PAIKKO / Keski- Suomen Yhteisöjen tuki Ry. 2021. Viitattu 1.7.2021.

<https://www.paikko.fi/>

Pietikäinen, Reetta & Hämäläinen, Tuija 2013. Työpajat oppimisympäristöinä: Työpajoilla tapahtuvasta oppimisesta. Teoksessa Osaamista yksilöllisillä poluilla. Opinnollistaminen osana oppilaitos-työpajayhteistyötä. Toim. Schellhammer-Tuominen, Maija. Tampere: Silta-valmennusyhdistys.

Schellhammer-Tuominen, Maija 2013a. Kehittämissuuntia yksilöllisillä opintopoluilla. Teoksessa Osaamista yksilöllisillä poluilla. Opinnollistaminen osana oppilaitos-työpajayhteistyötä. Toim. Schellhammer-Tuominen, Maija. Tampere: Silta-valmennusyhdistys.

Schellhammer-Tuominen, Maija 2013b. Avartajat- hanke. Teoksessa Osaamista yksilöllisillä poluilla. Opinnollistaminen osana oppilaitos-työpajayhteistyötä. Toim. Schellhammer-Tuominen, Maija. Tampere: Silta-valmennusyhdistys.

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. Finlex.

SOSTE 2021. Toiminnan vaikuttavuus. Järjestöopas. Viitattu 15.7.2021.

<https://www.soste.fi/jarjestoopas/toiminnan-vaikuttavuus/>

Suomen virallinen tilasto 2020a. Erityisopetus. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu: 12.7.2021.

https://www.tilastokeskus.fi/til/erop/2020/erop_2020_2021-06-08_tie_001_fi.html

Suomen virallinen tilasto 2020b. Väestön koulutus rakenne 2019. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 12.7.2021. https://stat.fi/til/vkour/2019/vkour_2019_2020-11-05_tie_001_fi.html

Taivassalo, Minna 2019. Uudistuvat oppimisympäristöt ja digitaaliset ratkaisut oppimisen tukena – esimerkkejä erilaisista oppimisympäristöistä ja -ratkaisuista. Viitattu 14.7.2021.

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/uudistuvat_oppimisymparistot_tavassalo.pdf

Tukeva-säätiö 2021a. Tukeva- säätiö sr. Viitattu 1.6.2021. <https://tukevasaatio.fi/>

Tukeva-säätiö 2021b. Yksilövalmennus. Viitattu 9.9.2021. <https://tukevasaatio.fi/valmennus-palvelut/yleista/yksilovalmennus/>

Työ- ja elinkeinoministeriö 2020a. Miten osaaminen näkyväksi? Kartoitus osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen rakenteista ja käytännöistä Suomessa ja valituissa kansainvälisissä

verrokkimaissa. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Viitattu 13.7.2021. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162282/TEM_2020_28.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Työ- ja elinkeinoministeriö 2020b. Tiedote. Selvitys: Miten osaaminen näkyväksi? Viitattu 13.7.2021. <https://tem.fi/-/selvitys-miten-osaaminen-nakyvaksi->

Valo-valmennuksen viestintätiimi 2021. VS: Opinnäytetyö työpajatoiminnan opinnollistamisesta. Email emilia.koskelo@humak.fi. 05.07.2021.

Valo-Valmennusyhdistys ry. 2021. Valo-Valmennus? Viitattu 18.8.2021.

<http://valo-valmennus.fi/valo-valmennustoimintamalli/mika-valo-valmennus/>

Valtioneuvosto 2021. Koulutuspoliittinen selonteko: tasa-arvoinen ja laadukas koulutus välttämätöntä kasvavien osaamisvaatimusten ja pienenevien ikäluokkien Suomessa. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 13.7.2021. <https://valtioneuvosto.fi/-/1410845/koulutuspoliittinen-selonteko-tasa-arvoinen-ja-laadukas-koulutus-valttamatonta-kasvavien-osaamisvaatimusten-ja-pienenevien-ikaluokkien-suomessa>

Valtioneuvoston asetus julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta 1344/2002. Finlex.

Välimaa, Anne & Ylipaavalniemi, Pasi & Pikkusaari, Suvi & Hassinen, Markku 2012. Sosiaalisen työllistämisen toimiala - palveluilla tasa-arvoa työllisyyteen. Helsinki: VATES-säätiö ja Valtakunnallinen työpajayhdistys ry. Viitattu 25.8.2021. https://www.vates.fi/media/julkaisut_kirjat/sosiaalisen-tyollistamisen-toimiala-palveluilla-tasa-arvoa-tyollisyyteen.pdf

Wienkoop, Veijo 2018. Oppimisympäristön tunnistaminen työpajoilla. Verkkokoulutus (tallennettu 1.11.2018). Helsinki: Valtakunnallinen työpajayhdistys.

Witting, Mika 2021. Lukio, amis vai pelkkä peruskoulu? Perusopetuksen jälkeisillä valinnoilla on usein kauaskantoiset vaikutukset. Viitattu 12.7.2021. <https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2021/lukio-amis-vai-pelkka-peruskoulu-perusopetuksen-jalkeisilla-valinnoilla-on-usein-kauaskantoiset-vaikutukset/>

HAASTATTELUT:

Piiroinen, Samuel 2021. Omavalmentaja, Kuopion työllisyyspalvelu. Kuopio, 5.5.2021. Haastatteli Emilia Koskelo.

Ryhmähaastattelut 2021. Tukeva nuorten starttipaja. Kuopio, 6.5.2021 ja 26.5.2021. Haastattelija Emilia Koskelo.

LIITTEET

Liite 1 Haastattelurunko asiantuntijahaastatteluun

ASiantuntijahaastattelu

Missä lähditte toteuttamaan opinnollistamista?

Miksi lähditte toteuttamaan opinnollistamista?

Mikä merkitys mielestäsi osaamisen tunnistamisella on nuorille?

Miksi YTO-aineet?

Miten opinnollistamisen prosessi lähti liikkeelle?

→ Miten prosessi eteni?

Mikä oli prosessissa haasteellisinta, ja olisitko tehnyt jotakin toisin?

Millaista yhteistyö oli koulutuksen järjestäjän kanssa?

→ Avautuiko uusia yhteistyömalleja tai ideoita?

Kuinka työpajan nuoret suhtautuivat opinnollistamiseen?

→ Miten malli otettiin vastaan?

Miten opinnollistamisen malli on toiminut työpajan arjessa?

→ Voisiko toimivuutta lisätä jotenkin?

(Kehitysnäkökulma valtakunnallisesti työpajatoiminnan opinnollistamisen prosessiin)

Voisiko mielestäsi työpajatoiminnan opinnollistamisen prosessia kehittää jotenkin?

Liite 2. Ensimmäisen ryhmähaastattelun pohja

RYHMÄHAASTATTELU TEEMOITTAIN

Yleiskuvaus Starttipajasta ja opinnollistamisen tila

Millä erilaisilla sopimusmuodoilla nuoria on pajalla tällä hetkellä? Valmentautujien kokonaismäärä? Toimitilojen koko m²?

Henkilöstön määrä ja kouluttautuminen pedagogisesta näkökulmasta

Eri valmennuspalvelut ja sopimusmuodot

Onko starttipajalla kukaan nuori tehnyt opinnollistamista, tai ollut siitä kiinnostunut?

Sopivimmat ja istuvimmat tutkinnonosat starttipajan arkeen

YTO-aineet?

Peilataan starttipajan arjessa tapahtuvia työtehtäviä ammatillisiin, kaikille yhteisiin tutkinnon osiin

Miten tällaista osaamista voisi tunnistaa starttipajan arjessa?

Osa-alueittain käydään läpi yhteiset tutkinnon osat, jotka koskevat kaikkia toisen asteen opiskelijoita

Kerro, että ei edellytetä välttämättä tunnistamaan kaikkia, vaan tunnistetaan sellaista osaamista, joka työpajan arjessa näyttäytyy. Jotakin osia voidaan jättää kokonaan pois, ja pyritään mieluummin suurempiin kokonaisuuksiin.

Pohditaan, kuinka kyseiset osaamistavoitteet toteutuvat/ voisivat toteutua työpajan arkisessa toiminnassa.

Viestintä ja vuorovaikutusosaaminen

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä *kommunikointi, keskustelutaitojen harjoittelu yksin ja ryhmässä, avun pyytäminen, tiedonhaku töiden suunnitteluvaiheessa, mielipiteen/toiminnan perustelu*

Opiskelija osaa:

- Toimia tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
- Tulkita erilaisia tekstejä sekä hankkia ja arvioida tietoja eri lähteistä
- Tuottaa erilaisia tekstejä ja ilmaista tunteita, ajatuksia, mielipiteitä ja käsitteitä

Toiminta digitaalisessa ympäristössä *viestintäteknologia, tiedostojen hallinta, tekstinkäsittely, taulukkolaskenta, esitysgrafiikka, tiedonhaku, tekijänoikeudet*

Opiskelija osaa:

- Käyttää yleisimpiä tieto – ja viestintäteknisiä laitteita ja tekee niihin liittyviä valintoja
- Käyttää digitaalisia palveluita ja sovelluksia

Taide ja luova ilmaisu *itsensä ilmaisu luovasti*

Opiskelija osaa:

- Tunnistaa taiteen ja kulttuurin merkityksen hyvinvoinnille
- Ilmaista itseään taiteen ja luovan ilmaisun keinoin
- Ilmaista itseään luovasti kirjoittamalla ja hyödyntää kuvitteellisia tekstejä

Valinnainen osaamistavoite:

- Suunnitella ja kokeilla teoksen, tuotteen tai palvelun toteuttamista luovan ilmaisun keinoin

Matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen

Matematiikka ja matematiikan soveltaminen *kappaleen pinta-ala ja tilavuus, mittayksiköt, plusmiinuskertojako, prosenttilaskut*

Opiskelija osaa:

- Tehdä laskutoimituksia ja mittayksiköiden muunnokset ja soveltaa talousmatematiikkaa oman alan ja arkielämän edellyttämässä laajuudessa
- Tehdä havaintoja ja päätelmiä kuvioiden ja kappaleiden geometrisistä ominaisuuksista
- Käyttää loogista päättelykykyä, yhtälöitä ja tarvittavia teknisiä apuvälineitä matemaattisten ongelmien ratkaisuun
- Arvioida tulosten oikeellisuutta ja suuruusluokkaa sekä käytettyä ratkaisumenetelmää

Fysikaaliset ja kemialliset ilmiöt ja niiden soveltaminen *kemiallisten aineiden käsittely, maalit*

Opiskelija osaa:

- Tunnistaa keskeiset fysiikan käsitteet ja soveltaa niitä arki- ja työelämässä
- Huomioida kemialliset aineet ja niiden ominaisuudet työssään
- Arvioida oman alan fysiikan ja kemian osaamistaan

Yhteiskunta- ja työelämäosaaminen

Yhteiskunnassa ja kansalaisena toimiminen *palvelujen käyttö, viranomaispäätösten seuraaminen, oman talouden hallinta*

Opiskelija osaa:

- Toimia osana suomalaista yhteiskuntaa
- Toimia yhteiskunnan palveluiden käyttäjänä ja kuluttajana
- Suunnitella omaa talouttaan ja arvioida siihen liittyviä riskejä

Työelämässä toimiminen: *osaa noudattaa työpajan toimintatapoja, osaa noudattaa työturvallisuusohjeita, työaikojen noudattaminen, tilanteeseen sopiva käytös, puhekieli*

Opiskelija osaa:

- Selvittää oman alan työmarkkinoiden tilannetta ja alan osaamistarpeita
- Solmia työsopimuksen työnantajan kanssa
- Toimia osana yhteisöä

Opiskelu ja urasuunnitteluvalmiudet *jatkopolun miettiminen, cv, omien mahdollisuuksien kartoittaminen ja tiedonhaku, koulutukseen hakeutuminen*

Opiskelija osaa:

- Tunnistaa omia kiinnostuksen kohteitaan, mahdollisuuksiaan ja tuen tarpeitaan
- Tehdä tutkintoaan ja uraansa koskevia valintoja
- Hankkia tutkinnon suorittamisen aikana tietoa erilaisista jatkokoulutusmahdollisuuksista ja koulutustarjonnasta
- Valmistautua tutkinnon suorittamisen aikana työnhakuun ja oman osaamisensa esittelyyn

Yrittäjyys ja yrittäjämäinen toiminta *aloitteellisuus, tehokkuus työskentelyssä, liikeidean ideointi/suunnittelu*

Opiskelija osaa:

- Toimia yrityksen tavoitteita edistäen
- Ideoida liikeidean ja arvioida sen toteuttamismahdollisuusi

Työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitäminen *työergonomiasta ja riskikartoitus, liikunta, suunnitelmat oman toimintakyvyn parantamiseksi*

Opiskelija osaa:

- Huolehtia terveydestään ja toimintakyvystään
- Arvioida toimintaympäristönsä toimintansa turvallisuutta ja terveellisyttä
- Edistää liikunnan avulla opiskelu- ja työkykyään sekä hyvinvointiaan
- Ehkäistä tapaturmien syntymistä ja antaa ensiapua

Kestävän kehityksen edistäminen *jätteiden lajittelu, kierrätysmateriaaleiden hyödyntäminen*

Opiskelija osaa:

- Toimia kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti
- Ottaa huomioon elinkaariajattelun periaatteet
- Pohtia ratkaisuja eettisistä näkökulmista